

Yhdessä tehty
hyvä elämä
kaikille

Esimerkki- ja simulointilaskelmia sosiaaliturvan muutoksista 2012–2019

Pertti Honkanen

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Helsinki 2018

SOSTE

Sisällys

ESIPUHE	3
1 SOSIAALITURVAN JA VEROTUKSEN MUUTOKSIA 2012–2019	4
1.1 Kansaneläkeindeksi ja siihen sidotut etuudet 2012–2019	4
1.2 Tuloverotuksen muutoksia 2012–2018	10
1.3 Etuus- ja veromuutosten yhteisvaikutuksia	14
2 SIMULOINTILASKELMIA TULOEROJEN KEHITYKSESTÄ	18
2.1 Simulointilaskelmien tuloksia	18
2.2 Simulointilaskelmien tulkintaa	25
3 HYPOTEETTISIA VEROREFORMEJA	26
LIITTEET	29

Viime aikoina julkisessa keskustelussa meillä ja maailmalla on kannettu huolta yhteiskunnallisen eriarvoisuuden lisääntymisestä. Ihmisten toimeentulo liittyy keskeisesti eriarvoisuuteen. Kun toimeentuloa ja sen muutosta tarkastellaan, esitetään usein kaksi toisiinsa liittyvää kysymystä: riittävätkö kaikkien tulot ihmisarvoiseen elämään ja miten tulot kaiken kaikkiaan yhteiskunnassamme jakautuvat? Tässä Pertti Honkasen laatimassa katsauksessa pyritään osaltaan vastaamaan näihin kysymyksiin.

Suomessa yhä useamman ihmisen toimeentulo nojautuu tänä päivänä sosiaaliturvaan. Kulu-neella ja edeltävällä hallituskaudella sosiaaliturvaan on kohdistettu lukuisia säästötoimia. Näiden toimien kohteena ovat usein olleet yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa olevat – pienituloiset ja köyhät. SOSTEn jäsenjärjestöt edustavat ihmisiä, joista monelle tulojen riittävyys on joka-päiväinen kysymys ja joista monet saavat vähintään osan tuloistaan sosiaalietuuksina. Tämän vuoksi SOSTE halusi selvittää tarkemmin sosiaalietuuksiin ja verotukseen viime vuosina tehtyjen muutosten vaikutuksia pienituloisiin henkilöihin ja eri etuuksia saavien joukkoon.

SOSTEn ja jäsenjärjestöjen kokoamien arkihavaintojen perusteella toimeentulo on vaikeutu-nut viime vuosina useilla väestöryhmillä. Julkisessa keskustelussa on kuitenkin vedottu siihen, että viime vuosina tuloerot eivät ole ainakaan kokonaisindeksien (esim. Gini-kerroin) perusteella kasvanee. Tässä analyysissä onkin etsitty vastauksia myös siihen, mistä tilastojen ja arkikoke-muksen välinen ristiriita johtuu.

Honkanen tarkastelee selvityksessä SISU-mikrosimulointimallia hyödyntäen sosiaaliturvaan ja verotukseen tehtyjen muutosten vaikutuksista eri väestöryhmiin vuosina 2012–2018. Näiden toimien kohteena ovat olleet laajasti sosiaaliturvaetuuksien saajat, mutta eniten ne ovat vaikut-taneet perusturvan varassa elävien työttömien, eläkeläisten, opiskelijoiden ja lapsiperheiden toimeentuloon. Vaikka Suomen talous on viimein lähtenyt kasvuun, se ei näy pienituloisten kuk-karossa. Indeksijäädytykset ja - leikkaukset yhdessä nopeutuvan inflaatiokehityksen kanssa ovat heikentäneet ja heikentävät myös jatkossa perusturvan varassa elävien toimeentuloa. Etuus-leikkauksia on tehty hiljalleen jo vuodesta 2015 lähtien, mutta niiden vaikutukset tuloeroihin eivät näy vielä vuoden 2016 tilastoissa.

On syytä muistuttaa, ettei selvityksessä esitetty tarkastelu ole koko kuva eriarvoisuudesta ja sen kehityksestä. Etuuksien ja verotuksen muutosten lisäksi sosiaali- ja terveysalan järjestöjen edustamien ihmisten taloudellisiin mahdollisuuksiin ovat viime vuosina vaikuttaneet muun muassa lääkekorvausten alentaminen sekä palveluiden asiakasmaksujen korotukset. Nämä päätökset ovat suoraan heikentäneet monen kohdalla välttämättömien lääkkeiden sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuutta.

Vertti Kiukas

pääsihteeri

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

1 Sosiaaliturvan ja verotuksen muutoksia 2012–2019

Tässä aineistossa kuvataan keskeisten sosiaaliturvaetuuksien ja niiden verotuksen sekä laajemminkin pienituloisten väestöryhmien toimeentulon kehitystä vuosina 2012–2018 ja osin myös vuonna 2019 ottamalla huomioon nykyisen hallituksen ohjelma ja budjettikehyspäätökset talouskehitystä koskevine oletuksineen. Vuosi 2012 on lähtökohtana se vuoksi, että silloin ei vielä tehty sosiaaliturvan leikkauksia vaan päinvastoin, työttömien peruspäivärahan ja toimeentulotuen tasokorotukset kohensivat vähävaraisten väestöryhmien toimeentuloa. Sen jälkeen on toteutettu mm. erilaisia indeksileikkauksia ja indeksijäädytyksiä ja myös suoranaisia etuustasojen alennuksia, jotka vaikuttavat pienituloisten väestöryhmien toimeentuloon.

Ensin tarkastellaan kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia ja muita keskeisiä etuuslakien muutoksia. Sen jälkeen selvitetään lähinnä pienituloisten kannalta keskeisiä veromuutoksia. Kolmantena osiona on esimerkkিতarkastelu, jossa katsotaan etuuksien ja verotuksen muutosten yhteisvaikutusta.

1.1 Kansaneläkeindeksi ja siihen sidotut etuudet 2012–2019

Vuodesta 2013 lähtien kansaneläkeindeksissä ja siihen sidotuissa etuuksissa on tapahtunut useita poikkeuksellisia muutoksia, jotka merkitsevät erkaantumista säännöllisistä indeksitarkistuksista.

Seuraavassa taulukossa on esitetty kansaneläkeindeksin normaali kehitys, joka olisi tapahtunut ilman kyseisiä poikkeuksia. Siihen on rinnastettu kansaneläkeindeksin laeilla vahvistettu kehitys.

TAULUKKO 1. Kansaneläkeindeksin kehitys normaalitilanteessa (ilman indeksijäädytyksiä) ja todellinen toteutunut tilanne.

Kansaneläkeindeksi			
Vuosi	Normaali	Todellinen	Huomautus
2012	1565,0	1565	
2013	1609,0	1609	Lisäksi ylimääräinen 0,7 %:n korotus useimpiin rahanmääriin (ei kuitenkaan lasten kotihoidon tukeen eikä eläkkeensaajien asumistuen perusteisiin)
2014	1630,0	1630	
2015	1648,0	1637	Indeksileikkaus; korotus 0,4 %; normaali olisi ollut noin 1,1 %
2016	1642,0	1631	Indeksi aleni; alennusta ei sovellettu toimeentulotukeen
2017	1650,0	1617	Indeksin alennus 0,85 %; ei sovell. toimeentulotukeen
2018	1661,0	1617	Indeksin jäädytys; ei sovell. toimeentulotukeen
2019	1684,3	1617	Indeksin jäädytys; normaali korotus arvioitu 1,4 %:ksi

Arvio indeksin normaalista noususta vuonna 2019 perustuu valtiovarainministeriön arvioon kulluttajahintojen noususta vuonna 2018. Vuotta 2019 koskevia lakeja ei ole kaikilta osin säädetty, mutta hallituksen kehyspäättöksen mukaan kansaneläkeindeksin jäädytys jatkuu vuonna 2019 ja vain toimeentulotuki olisi jäädytyksen ulkopuolella.

Eri etuuksissa on lisäksi huomattava seuraavat poikkeukset:

Kansaneläkelain ja vammaisetuslain mukaiset etuudet ja rahamäärät:

- Ylimääräinen 0,7 prosentin korotus vuonna 2013.
- Indeksileikkaus vuonna 2015.
- Takuueläkkeen korotus vuonna 2016 (20,28 euroa ml. indeksin alennus).
- Takuueläkkeen korotus vuonna 2018 (15,01 euroa).
- Vuosina 2017–2018 indeksileikkaus ei koske rintamalisiä eikä veteraanilisiä, vaan niiden nimellisarvo säilyy vuoden 2016 tasolla.
- Eläkkeensaajien hoitotuen alin määrä (perustuki) nousi 8,81 eurolla 70,52 euroon vuonna 2018.

Kansaneläkeindeksiin sidotut työttömyysturvalain rahamäärät: peruspäiväraha ym.

- Ylimääräinen 0,7 prosentin korotus vuonna 2013.
- Muilta osin todellista kansaneläkeindeksiä noudattava kehitys.

Sairauspäivärahan vähimmäismäärä

- Ylimääräinen 0,7 prosentin korotus vuonna 2013.
- Tasokorotus 0,91 euroa/päivä vuonna 2018.
- Muilta osin todellista kansaneläkeindeksiä noudattava kehitys.

Lasten kotihoidon tuki

- Todellista kansaneläkeindeksiä vastaava kehitys; ei ylimääräistä korotusta vuonna 2013.

Lapsilisät

- Lapsilisien indeksisuoja jäädytettiin vuosiksi 2013–2015 ja sen jälkeen lapsilisiä on leikattu ja ne on irrotettu kokonaan indeksisuojusta vuodesta 2016 lähtien; näin ollen lapsilisiin ei ole tullut indeksikorotuksia vuoden 2012 jälkeen. Lapsilisien ainoat indeksikorotukset olivat maaliskuussa 2011 ja tammikuussa 2012.
- Lapsilisiä leikattiin vuonna 2015 ja vuonna 2017; leikkaus ei ole koskenut yksinhuoltajan korotusta.
- Yksinhuoltajan korotukseen 4,75 euron tasokorotus vuonna 2018.

Opintotuki

- Opintorahat sidottiin indeksiin vuonna 2014. Ensimmäiset KEL-indeksin mukaiset tarkistukset tehtiin elokuussa 2014.
- Vuoden 2016 alusta lähtien opintorahat kuitenkin irrotettiin kansaneläkeindeksistä; siten opintorahoihin on tehty vain kaksi kertaa indeksitarkistus: elokuussa 2014 ja elokuussa 2015.
- Uusien korkeakouluopiskelijoiden opintorahoja korotettiin 1.8.2014.
- Korkeakouluopiskelijoiden opintorahoja alennettiin tuntuvasti 1.8.2017.
- Opintorahan huoltajakorotus 75 euroa alaikäisten lasten huoltajille 1.1.2018.

Toimeentulotuki

- Ylimääräinen 0,7 prosentin korotus vuonna 2013 koski myös toimeentulotukea.
- Indeksien leikkaus vuonna 2015 ei koskenut toimeentulotukea. Korotus n. 1,1 %.
- Indeksien alennusta ei toteutettu toimeentulotuessa vuonna 2016; toimeentulotuen euromäärät pysyivät ennallaan.

- Kansaneläkeindeksin leikkaus ja jäädytys vuosina 2017 ja 2018 eivät koske toimeentulotukea; normaalia lakia vastaavat tarkistukset toteutetaan.

Eläkkeensaajien asumistuki

- Eläkkeensaajien asumistuen tuloperusteisiin on tehty kansaneläkeindeksin mukaiset tarkistukset vuosina 2013–2016. Enimmäisasumismenoja on korotettu hieman enemmän. Ylimääräinen kansaneläkeindeksin korotus vuonna 2013 ei koskenut eläkkeensaajien asumistukea.
- Vuosina 2017–2019 kansaneläkeindeksin leikkaus ja jäädytys koskevat myös eläkkeensaajien asumistuen perusteita. Enimmäisasumismenot on jäädytetty vuoden 2015 tasolle vuosina 2016 ja 2017 (ei enää vuonna 2018).

Yleinen asumistuki

- Vanhassa asumistukilaissa, joka oli voimassa vuoteen 2014 asti, ei ollut indeksisidonnaisuuksia, vaan useimmista perusteista päätettiin joka vuosi erikseen valtioneuvoston asetuksella.
- Uudessa asumistukilaissa vuodesta 2015 lähtien on säädetty keskeisten rahamäärien sitominen kansaneläkeindeksiin ja enimmäisasumismenojen sitominen vuokraindeksiin.
- Kansaneläkeindeksin leikkaus ja jäädytys vuosina 2017–2019 koskee myös yleistä asumistukea (perusomavastuun laskukaavan rahamääriä). Enimmäisasumismenot on jäädytetty vuoden 2015 tasolle ja kolmannessa kuntaryhmässä niitä on leikattu vuodesta 2017 lähtien. Enimmäisasumismenot on päätetty sitoa vuokraindeksin asemesta kuluttajahintaindeksiin, mutta ensimmäinen tarkistus toteutuu lain mukaan vasta vuonna 2019.

Seuraavissa kuvioissa 1–9 on verrattu muutamien etuuksien todellista kehitystä hypoteettiseen kehitykseen, joka olisi tapahtunut kansaneläkeindeksin normaalin laskukaavan mukaisessa kehityksessä. Näissä kuvioissa etuudet on esitetty nimellisarvoisina. Koko ajanjaksolla vuodesta 2012 vuoteen 2019 kuluttajahintojen nousu on noin 6,5 prosenttia, mikä voidaan ottaa huomioon etuuksien ostovoimaa arvioitaessa. Opintorahaa koskevassa kuviossa on otettu huomioon, että ensimmäiset lainmukaiset indeksitarkistukset tehtiin opintotukeen vasta vuonna 2014.

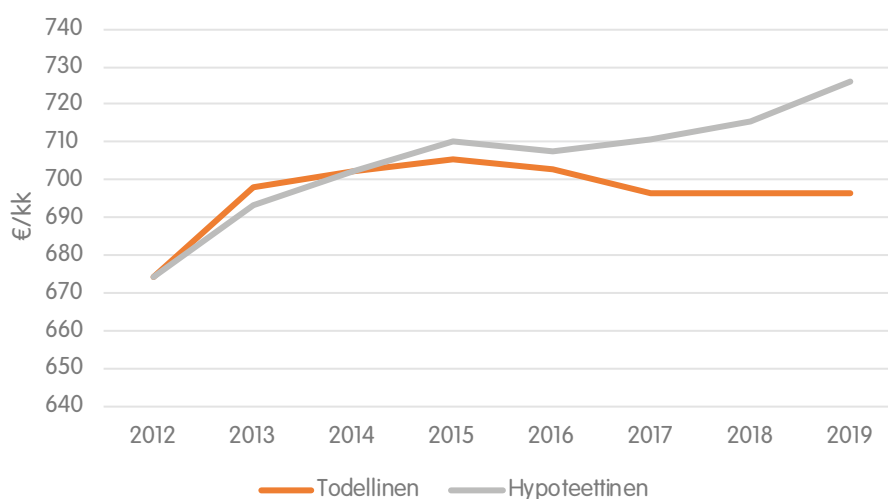
Kuvioista voi tehdä mm. seuraavia johtopäätöksiä. Indeksileikkaukset ja muut leikkaukset koskettavat melko ankarasti työttömien perusturva, lapsilisä ja opintotukea. Työttömän peruspäiväraha on vuonna 2019 noin 29 euroa pienempi kuin se olisi ollut ilman indeksileikkauksia ja -jäädytyksiä. Lapsilisässä ero on noin 17 euroa ja opintotuessa noin 59 euroa.

Myös lasten kotihoidon tuessa (vuonna 2019 n. 22 euroa pienempi kuin se olisi ollut ilman indeksileikkauksia- ja jäädytyksiä) ja täyden kansaneläkkeen määrässä (ero vuonna 2019 n. 26 euroa) vaikutus on tuntuva. On huomattava, että hyvien monien etuuksien kehitys on samankaltainen kuin kansaneläkettä tai työttömien peruspäivärahaa esittävässä kuviossa: kansaneläkkeen lisät, leskeneläkkeet, lasten eläkkeet, vammaistuet, useimmat hoitotuet, sotilasavustuksen perusosat ym. Takuueläkkeen tasokorotukset vuosina 2016 ja 2018 kompensoivat indeksileikkauksia siten, että vuodesta 2016 lähtien takuueläke on hieman suurempi kuin se normaalien indeksitarkastusten myötä olisi. Myös sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan korotus vuonna 2018 kompensoi indeksileikkausten vaikutuksia. Sen sijaan lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen suurentamisella vuonna 2018 on vähäinen vaikutus. Koska toimeentulotukeen ei ole tehty indeksileikkauksia, toimeentulotuen perusosan reaalikehitys noudattaa pitkälti normaalin lain mukaista indeksikehitystä. (Liitetaulukko 3.)

Työttömän peruspäiväraha

KUVIO 1.

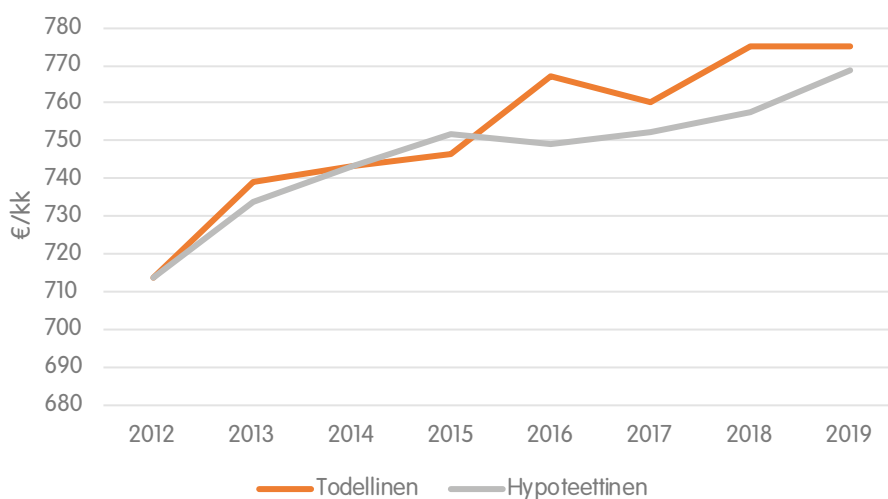
Työttömän peruspäivärahan todellinen kehitys suhteessa kansaneläkeindeksin normaalin laskukaavan mukaiseen (hypoteettiseen, ilman indeksijäädityksiä tapahtuneeseen) kehitykseen.

Takuueläke

KUVIO 2.

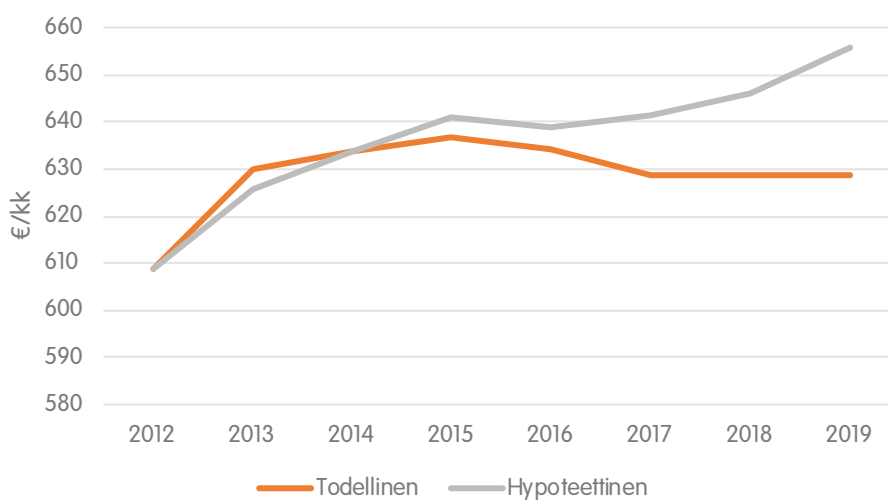
Takuueläkkeen todellinen kehitys suhteessa kansaneläkeindeksin normaalin laskukaavan mukaiseen (hypoteettiseen, ilman indeksijäädityksiä tapahtuneeseen) kehitykseen.

Täysi kansaneläke; yksin asuva

KUVIO 3.

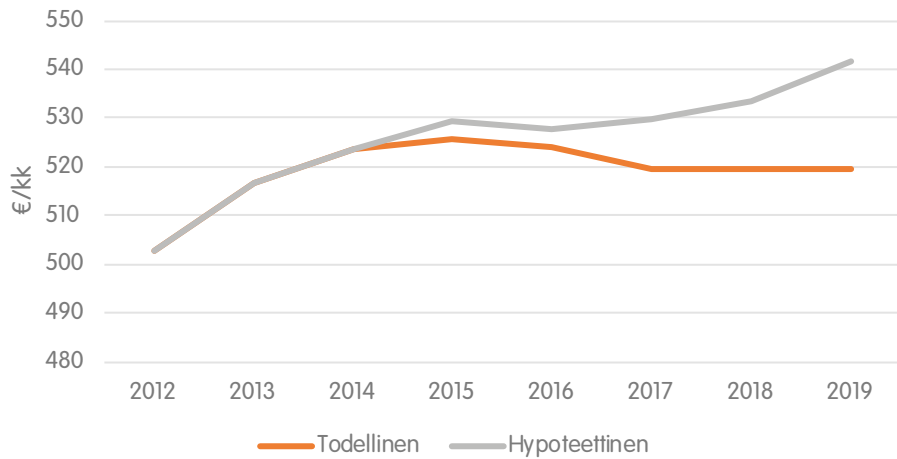
Yksinasuvan täyden kansaneläkkeen todellinen kehitys suhteessa kansaneläkeindeksin normaalin laskukaavan mukaiseen (hypoteettiseen, ilman indeksijäädityksiä tapahtuneeseen) kehitykseen.

Lasten kotihoidon tuki (tuloton yhden lapsen yksinhuoltaja)

KUVIO 4.

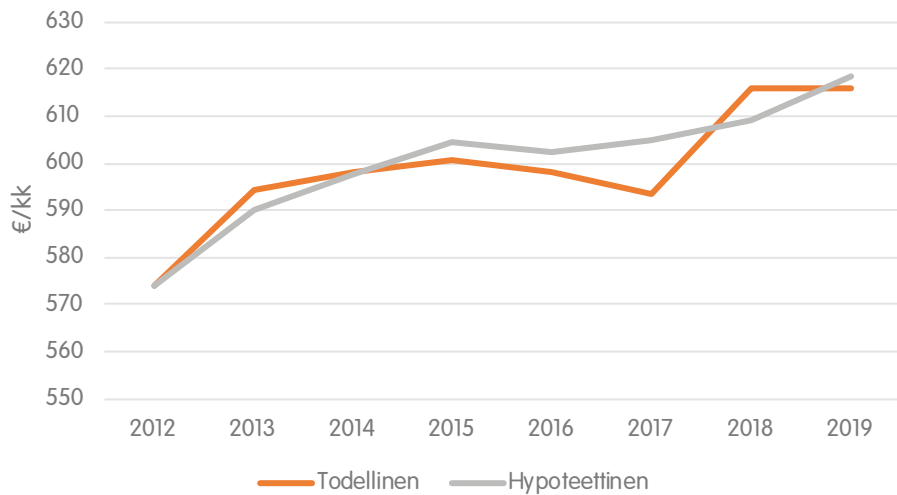
Tulottoman yksinhuoltajan lasten kotihoidon tuen todellinen kehitys suhteessa kansaneläkeindeksin normaalin laskukaavan mukaiseen (hypoteettiseen, ilman indeksijäädityksiä tapahtuneeseen) kehitykseen.

Sair.vak. vähimmäispäiväraha

KUVIO 5.

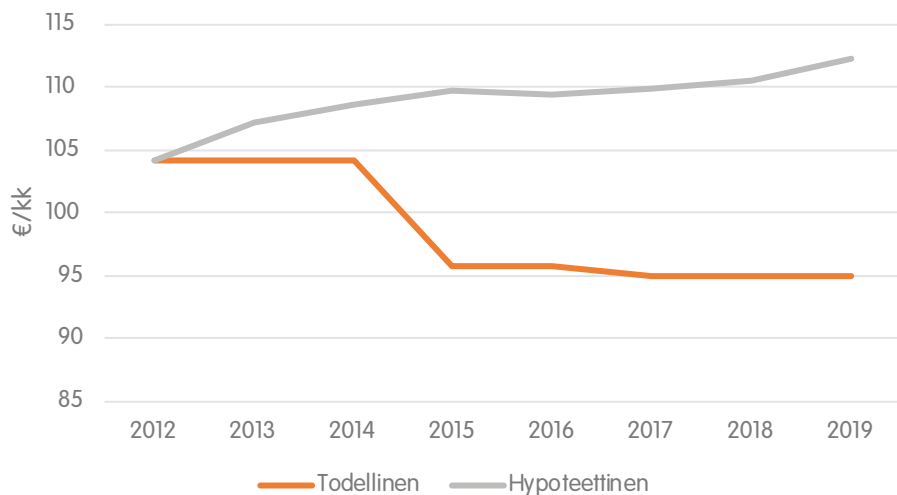
Sairauspäivärahan vähimmäismäärän todellinen kehitys suhteessa kansaneläkeindeksin normaalin laskukaavan mukaiseen (hypoteettiseen, ilman indeksijäädityksiä tapahtuneeseen) kehitykseen.

Lapsilisä; ensimmäinen lapsi

KUVIO 6.

Ensimmäisestä lapsesta maksettavan lapsilisän todellinen kehitys suhteessa kansaneläkeindeksin normaalin laskukaavan mukaiseen (hypoteettiseen, ilman indeksijäädityksiä tapahtuneeseen) kehitykseen.

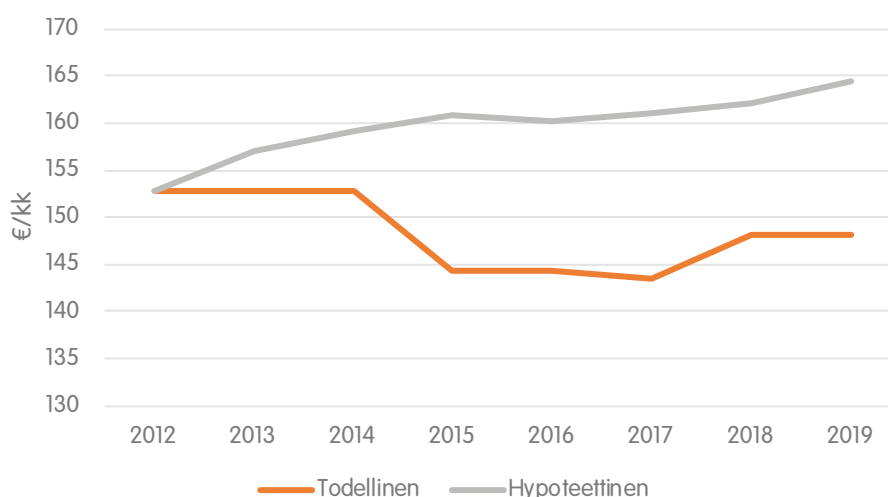

Lapsilisä; ensimmäinen lapsi; yksinhuoltaja

KUVIO 7.

Yksinhuoltajalle ensimmäisestä lapsesta maksettavan lapsilisän todellinen kehitys suhteessa kansaneläkeindeksin normaalin laskukaavan mukaiseen (hypoteettiseen, ilman indeksijäädetyksiä tapahtuneeseen) kehitykseen.

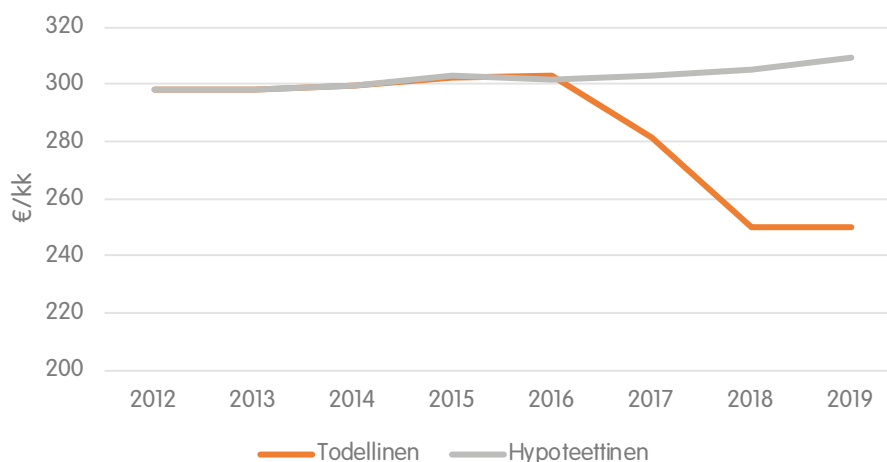

Korkeakouluopiskelijan opintoraha

(itsen. asuva; aloit. ennen 1.8.2014; vuosikeskiarvo)

KUVIO 8.

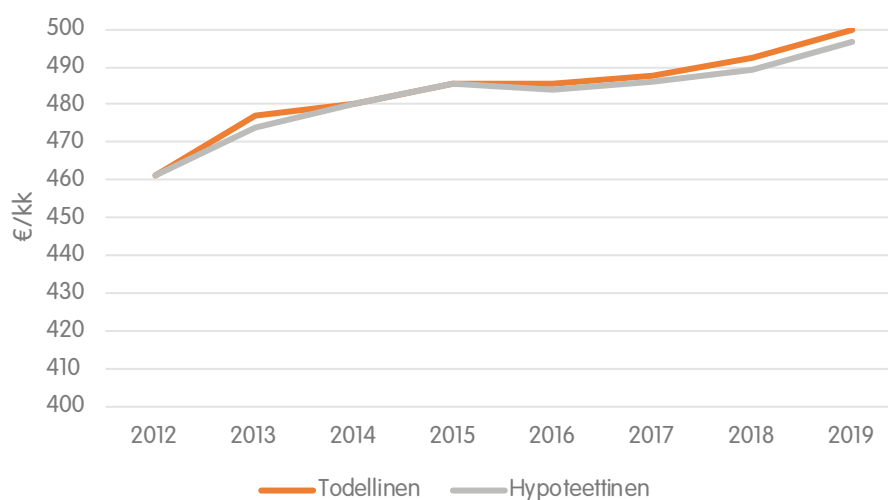
Korkeakouluopiskelijan opintorahan todellinen kehitys suhteessa kansaneläkeindeksin normaalin laskukaavan mukaiseen (hypoteettiseen, ilman indeksijäädetyksiä tapahtuneeseen) kehitykseen.

Toimeentulotuen perusosa, yksin asuva

KUVIO 9.

Yksinasuvan toimeentulotuen perusosan todellinen kehitys suhteessa kansaneläkeindeksin normaalin laskukaavan mukaiseen (hypoteettiseen, ilman indeksijäädetyksiä tapahtuneeseen) kehitykseen.

1.2 Tuloverotuksen muutoksia 2012–2018

Tuloverotuksessa on tapahtunut runsaasti muutoksia vuodesta 2012 lähtien. Käytännöllisesti katsoen joka vuosi on muutettu sosiaaliturvamaksuja, valtion tuloveroasteikkoa, valtionverotuksen työtulovähennystä sekä kunnallisverotuksen perusvähennystä. Vuonna 2013 alettiin periä yleisradioveroa, jonka muutoksilla on myös tulonjakovaikutuksia. Sosiaaliturvamaksujen muutokset vuosina 2017 ja 2018 liittyvät suurelta osin kilpailukyky sopimukseen, jossa työnantajien maksuista osa siirrettiin palkansaajien rasitukseksi. Koska palkasta suoraan perittävät sosiaaliturvamaksut ovat ”varsinaisessa” verotuksessa vähennyskelpoisia, kiky-sopimus heijastuu myös valtion ja kuntien verotukseen sekä Kansaneläkelaitokselle perittävään sairaanhoitomaksuun. Kiky-sopimuksen aiheuttamaa palkansaajien maksun kasvua on lisäksi kompensoitu valtion tuloverotusta ja kunnallisverotusta keventämällä. Kiky-sopimukseen liittyvä uusi elementti on 14 000 euron alaturaja sairausvakuutuksen päivärahamaksulle vuodesta 2017 lähtien (vuonna 2018 se on indeksikorotuksen vuoksi 14 020 euroa). Keskimääräinen kunnallisveroprosentti on noussut joka vuosi lukuun ottamatta vuotta 2018, jolloin tapahtuu pieni alentuminen. Joitakin tärkeitä veroperusteita on esitetty taulukossa 2.

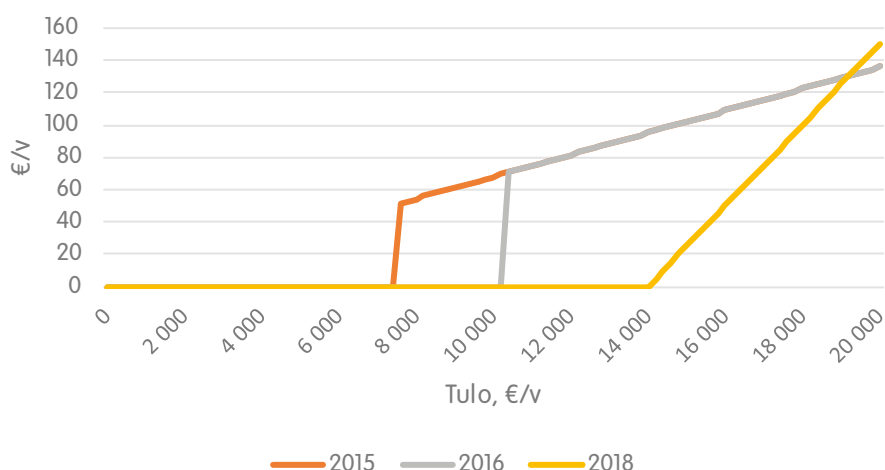
TAULUKKO 2. Pienituloisten kannalta tärkeitä veroperusteita 2012–2018.

Pienituloisten kannalta tärkeitä veroperusteita, €/v tai prosenttiosuuksia										
Vuosi	Kunnallis- verotuksen perus- vähennys	Valtion tulovero- asteikon alaraja	Tulon- hankkimis- vähennys	Valtion työtulo- vähennys- enimmäis- määrä	Kunnallis- verotuksen täysi eläketulo- vähennys	Työeläke- maksu	Työttömyys- vakuutus- maksu	Sairvak. päiväraha- maksu	Sairaan- hoito- maksu, palkkatulo	Sairaan- hoito- maksu, etuustulo
2012	2 850	16 100	620	945	8 530	5,15 %	0,60 %	0,82 %	1,22 %	1,39 %
2013	2 880	16 100	620	970	8 880	5,15 %	0,60 %	0,74 %	1,30 %	1,47 %
2014	2 930	16 300	620	1010	8 950	5,50 %	0,65 %	0,84 %	1,32 %	1,49 %
2015	2 970	16 500	620	1025	9 140	5,70 %	0,65 %	0,78 %	1,32 %	1,49 %
2016	3 020	16 700	620	1260	9 100	5,70 %	1,15 %	0,82 %	1,30 %	1,47 %
2017	3 060	16 900	750	1420	9 030	6,15 %	1,60 %	1,58 %	0,00 %	1,45 %
2018	3 100	17 200	750	1540	9 010	6,35 %	1,90 %	1,53 %	0,00 %	1,53 %

Pienissä tuloluokissa tuloverotus on voimakkaasti eriytynyt tulolajin mukaan. Yleensä ottaen ankarimmin verotetaan työttömyysturvaa ja muita vastaavia sosiaalietuuksia, joille verotuksen alarajan määrittelee kunnallisverotuksen perusvähennys. Se on vuonna 2018 enimmillään 3 100 euroa. Eläketulovähennysten vuoksi eläketulojen verotus alkaa selvästi korkeammalta tulotasolta, noin 11 000 euron vuositulosta. Pieniin palkkatuloihin kohdistuvat nykyisin vain palkasta suoraan perittävät sosiaaliturvamaksut. Palkkatulojen ”varsinainen” verotus alkaa nyt noin 14 000 euron vuositulosta.

Yle-veron vaikutusta pienillä tulotasolla on säädellyt maksettavan veron alaraja, joka vuonna 2016 nostettiin 51 eurosta 70 euroon. Vuonna 2018 sen sijaan otetaan käyttöön verotettavan tulon alaraja, joka on 14 000 euroa. (Kuvio 10). Nämä muutokset nostavat Yle-verotuksen alarajatulon alkuperäisestä noin 7 600 eurosta yli 14 000 euroon.

Yle-vero tulotasoilla 0–20 000 €/v

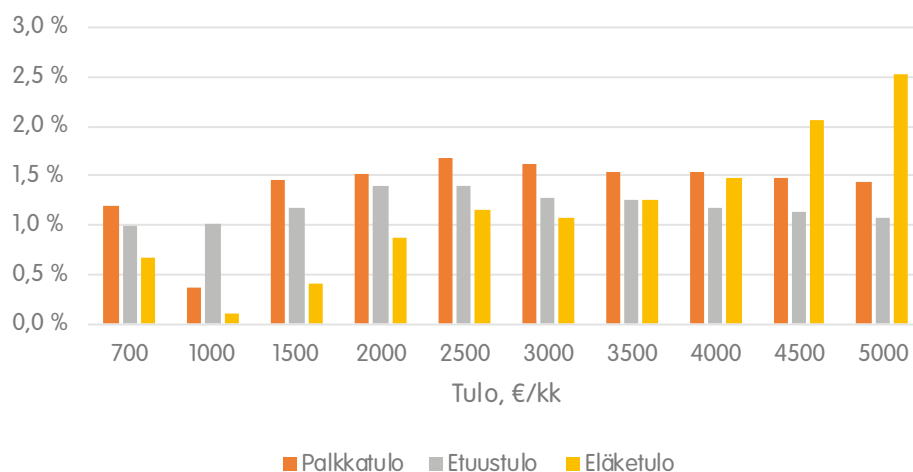
KUVIO 10.
YLE-vero euroina
0–20 000 €/v
tulotasoilla vuosina
2015, 2016 ja 2018.

Oma lukunsa on pääomatulojen verotus, jota tässä ei lähemmin käsitellä. Vuonna 2017 käyttöön otettu 5 %:n yrittäjävähennys tulosta keventää sekä työ- että pääomatuloina hankittuja yritystuloja.

Seuraavissa kuvioissa 11–13 selvitetään verotuksen reaalista muutosta vuosina 2012–2018. Laskelmat on tehty kiinteällä tulotasolla muuttamalla veroperusteet reaalisiksi vuoden 2016 tasoon. Laskelmat kuvaavat siten ”reaalista tuloverotusta”, jossa verolakien euromäärät on muunnettu kuluttajahintaindeksillä vuoden 2016 tasoon. Tulolajeina ovat palkkatulo, eläketulo ja muut etuustulot (esim. työttömyysturva). Kunnallisvero lasketaan keskimääräisen veroprosentin mukaan. Kirkollisveroa ei lasketa. Alin tulotaso on 700 euroa/kk, mikä vastaa suunnilleen työttömän perusturvaa ja alittaa hieman takuueläkkeen. Seuraavat tulotasot ovat 500 euron askelin välillä 1000–5000 euroa kuukaudessa.

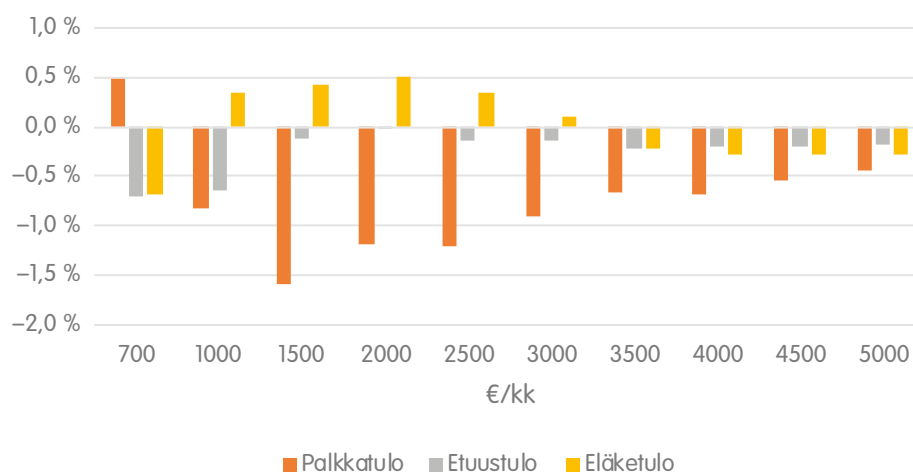
Ajanjakso on jaettu kahteen osaan: 2012–2015 ja 2015–2018. Ensimmäiselle ajanjaksolle näyttää olevan tyypillistä tuloverotuksen kiristyminen, jälkimmäiselle enimmäkseen verotuksen keventyminen. Muutokset esitetään veroasteen muutoksina, jolloin veroaste tarkoittaa tuloverojen osuutta bruttotuloista.

Veroasteen muutos 2012–2015

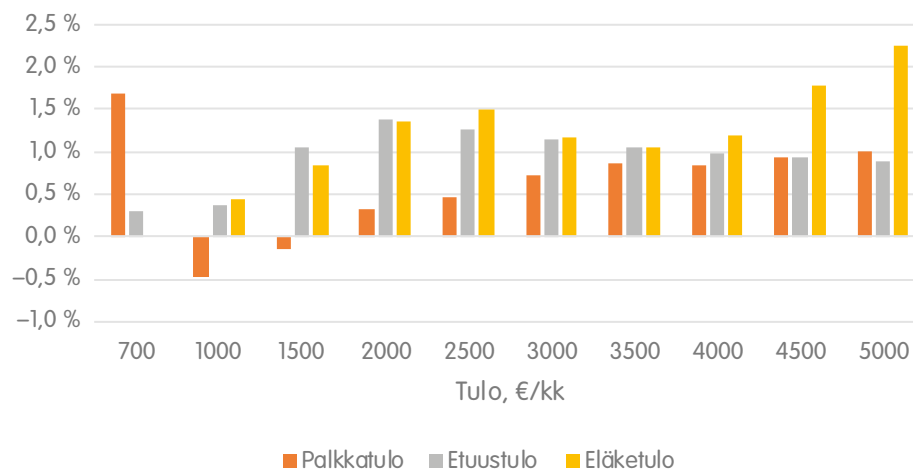
KUVIO 11.
Veroasteen muutos
vuosina 2012–2015
palkka-, etuus- ja
eläketuloilla.

Veroasteen muutos 2015–2018

KUVIO 12.
Veroasteen muutos vuosina 2015–2018 palkka-, etuus- ja eläketuloilla.

Veroasteen muutos 2012–2018

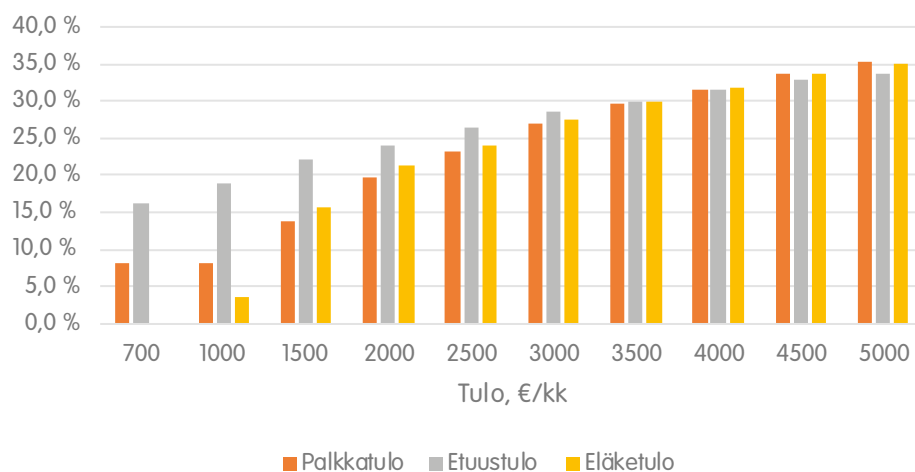
KUVIO 13.
Veroasteen muutos vuosina 2012–2018 palkka-, etuus- ja eläketuloilla.

Koko ajanjaksolla verotus näyttää enemmän kiristyneen kuin keventyneen. Poikkeuksena on palkkatulo tuloluokissa 1000 ja 1500 euroa/kk. Etuustulojen ja erityisesti eläketulojen verotus on kiristynyt enemmän kuin palkkatulojen verotus.

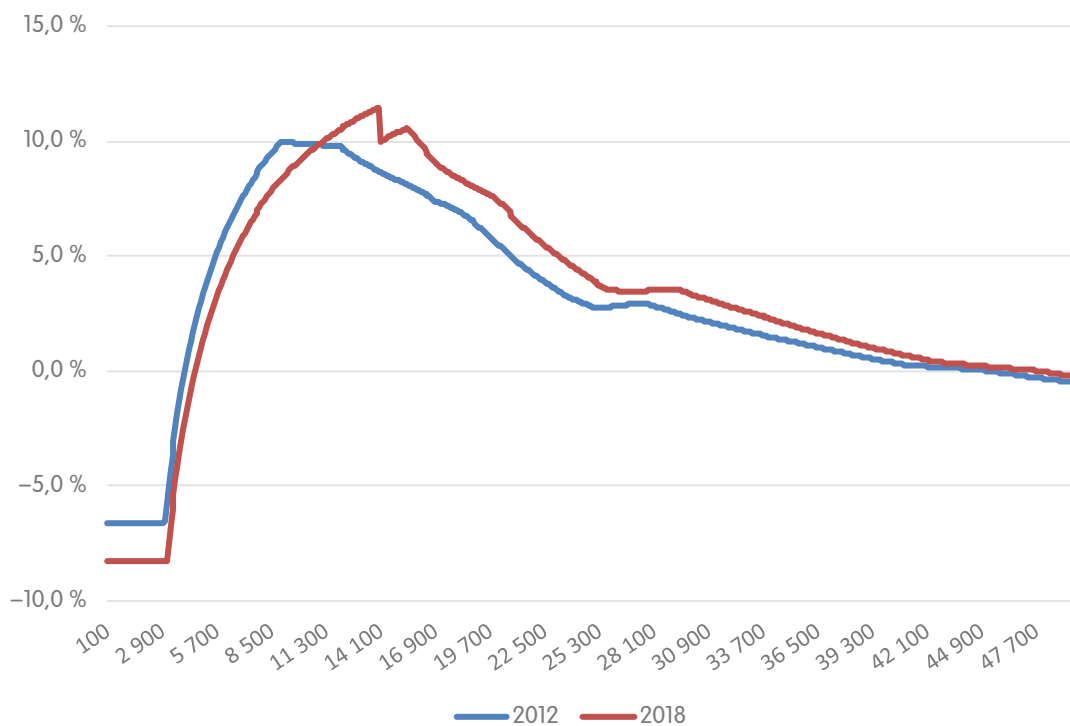
Seuraavasta kuviosta 14 nähdään, miten eri tulolajien verotus poikkeaa toisistaan etenkin pienillä tulotasoilla. Suuremmilla tulotasoilla erot eivät ole niin silmiin pistäviä. Palkkatulon ja etuustulon veroasteen ero on suurimmillaan yli 10 %-yksikköä, ja ero kasvanut vuoden 2012 jälkeen yli 11 000 euron vuosituloluokissa (kuvio 15).

Eri tulolajien veroaste 2018

KUVIO 14.
Palkka-, etuus- ja eläketulon veroaste vuonna 2018.

Etuustulon ja palkkatulon veroasteen ero

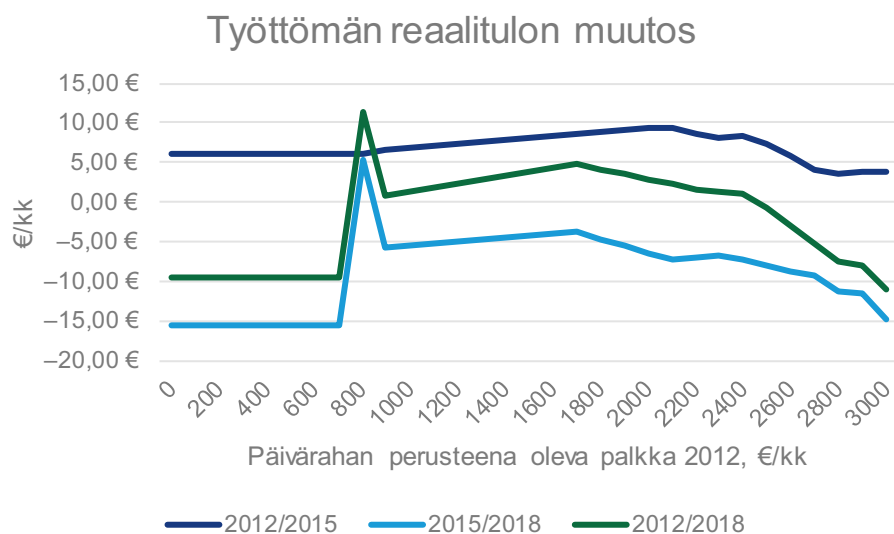
KUVIO 15. Kuva esittää, kuin paljon suurempi etuustulon veroaste on palkkatulon veroasteeseen verrattuna eri tulotasoilla vuosina 2012 ja 2018.

1.3 Etuus- ja veromuutosten yhteisvaikutuksia

Seuraavassa esitetään joitakin esimerkkejä etuuksien ja verotuksen muutosten yhteisvaikutuksesta. Tässäkin tarkastellaan ajanjaksoa 2012–2018, pääosin kahteen jaksoon 2012–2015 ja 2015–2018 jaettuna. Laskelmat tehdään ensin nimellisarvoilla, minkä jälkeen nettotulo laskeaan vuoden 2016 reaalitasoon. Aluksi katsotaan pelkästään muutamien perusetuuksien ja verotuksen yhteisvaikutusta ottamatta huomioon lapsiperheiden etuuksia tai asumistukia. Luvut ovat euroina kuukautta kohden.

Ensimmäinen esimerkki koskee yksin asuvan henkilön työttömyysturvaa. Työttömyysturva perustuu palkkaan, joka nousee vuosittain ansiotasoindeksin muutosten mukaisesti. Jos palkka = 0 tai palkka on hyvin pieni, päiväraha on työttömän peruspäiväraha tai työmarkkinatuki. Jos palkka ylittää tietyn alarajan, noin 800 euroa kuukaudessa, päiväraha on normaalien sääntöjen mukaan laskettu ansiopäiväraha.

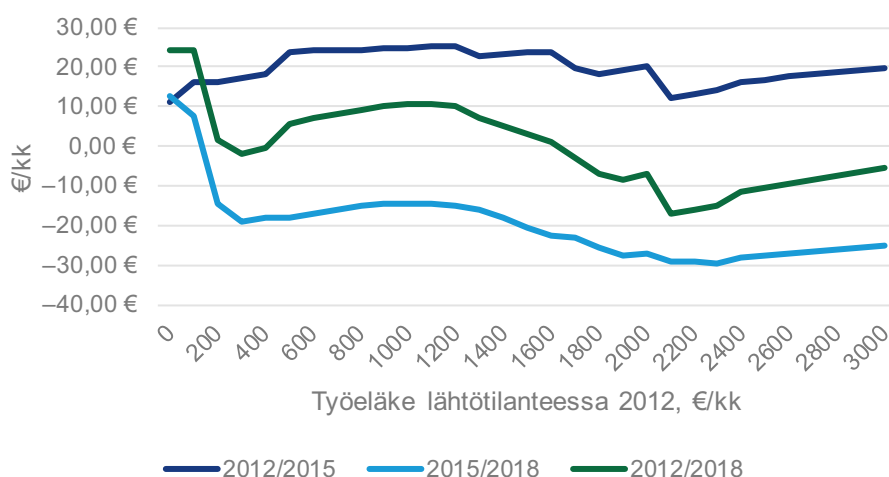
KUVIO 16.
Työttömän reaalitulojen
muutos vuosina
2012–2015, 2015–2018
ja 2012–2018.

Kuviossa 16 on esitetty tällaisen työttömän henkilön reaalitulon muutos eri palkkatasoilla. Vuodesta 2012 vuoteen 2015 reaalitulo nousi vaatimattomasti, 5–10 euroa kuukaudessa vuoden 2016 tasossa laskien. Vuosina 2015–2018 työttömän reaalitulo sen sijaan alenee useimmilla tulotasoilla 5–15 euroa kuukaudessa. Eniten alentumista tapahtuu pelkkää peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavilla. Noin 800 euron kohdalla oleva ”piikki” ylöspäin johtuu päivärahan laskukaavan käännepestä.

Seuraavassa kuviossa 17 esitetään vastaavanlainen tarkastelu eläketulon saajasta. Lähtökohtana on työeläke ja siihen perustuva kansaneläke vuonna 2012. Vuonna 2012 alkanutta työeläkettä ja kansaneläkettä tarkistetaan työeläke- ja kansaneläkeindekseillä ja verotetaan kunkin vuoden verolakien mukaisesti. Jos työeläkettä ei ole tai se on hyvin pieni, eläkeläisen tulotason määrittelee takuueläke.

Eläkeläisen reaalitulon muutos

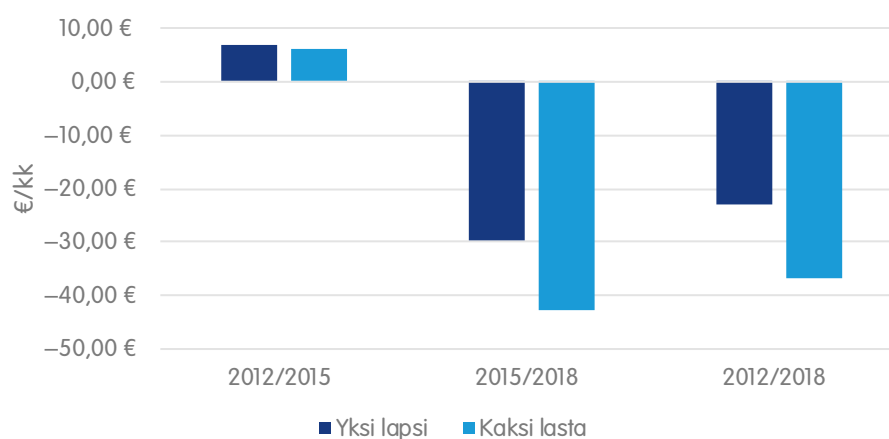

KUVIO 17.
Eläkeläisen reaali-
tulojen muutos vuosina
2012–2015, 2015–2018
ja 2012–2018.

Yleisvaikutelma on samankaltainen kuin työttömän kohdalla. Vuosina 2012–2015 reaalitulo yleensä ottaen kasvoi hieman, 10–25 euroa kuukaudessa, kun taas vuosina 2015–2018 eläkeläisen tulot enimmäkseen pienentyvät, nyt 20–30 euroa kuukaudessa. Takuueläkkeen korotukset kuitenkin säilyttävät ja hieman kohottavat pienimpien eläkkeiden reaalitasoa. Koko ajanjaksolla muutokset tasoittuvat yleensä välille –20 euroa - +10 euroa kuukaudessa ja takuueläkkeen saajille suunnilleen muutokseen +25 euroa kuukaudessa.

Lapsiperheiden etuuksia voidaan ottaa kuvaan mukaan ottamalla esimerkiksi työttömien perusturvaa saava yksinhuoltaja. Edellä käsiteltyjen muutosten lisäksi laskelmaan vaikuttavat mm. lapsilisien indeksijäädytykset ja leikkaukset. Verotukseen vaikuttaa väliaikainen lapsivähennys vuosina 2015–2017. Näin alhaisella tulotasolla yksinhuoltaja on voinut saada täyden lapsivähennyksen, 100 euroa vuodessa yhdestä lapsesta. Työttömyysturvan lapsikorotuksiin vaikuttavat samat indeksimuutokset kuin itse peruspäivärahaan. Yksinhuoltajalle oletetaan myös elatustuki, joka on kehittynyt tarkasteluvuosina normaalin indeksikehityksen mukaisesti. Kuviossa 18 on esitetty muutos yhden ja kahden lapsen yksinhuoltajalle.

Perusturvaa saavan yksinhuoltajan reaalitulon muutos

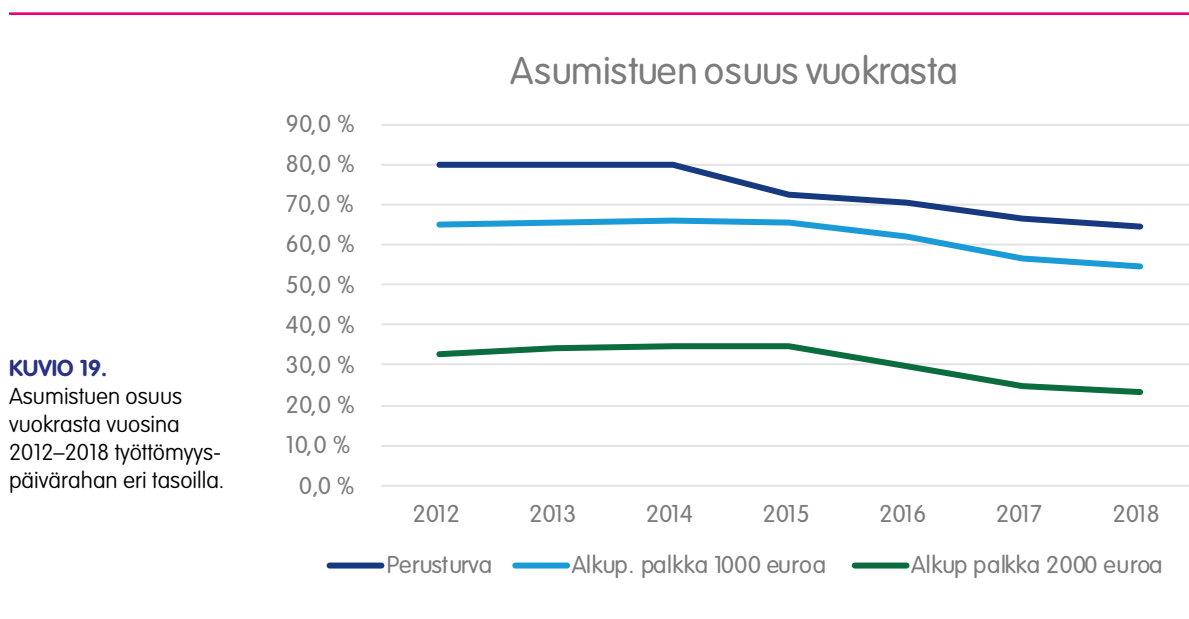
KUVIO 18.
Perusturvaa saavan
yksinhuoltajan
reaalitulojen muutos
vuosina 2012–2015,
2015–2018 ja 2012–2018.

Kuviosta havaitaan, että tällaisen pienituloisen lapsiperheen asema on huonontunut erityisesti ajanjaksolla 2015–2018 ja myös koko ajanjaksolla 2012–2018. Vuosina 2012–2015 voitiin havaita vaatimaton noin 6–7 euron kasvu kuukausituloissa. Reaalitulon menetys on ajanjaksolla 2015–2018 30–43 euroa kuukaudessa.

Seuraavaksi voidaan tarkastella yleisen asumistuen muutoksia. Erilaisia tilanteita on vaikeata kuvata yhdellä tai muutamalla esimerkillä, mutta seuraava yksinkertainen laskelma on rakennettu seuraavasti:

- Oletetaan asumistuen saajaksi samanlainen työtön henkilö kuin edellä kuvion 16 tapauksessa.
- Henkilö asuu asumistuen kolmannessa kuntaryhmässä kuten suurin osa asumistuen saajista. Kolmanteen kuntaryhmään kuuluvat suuret ja suurehkot kaupungit pääkaupunkiseutua lukuun ottamatta.
- Vuokra on lähtötilanteessa vuonna 2012 kolmannessa kuntaryhmässä huomioon otettavan enimmäisasumismenon mukainen. Sen jälkeen se nousee Tilastokeskuksen vuokraindeksin mukaisesti. Vuosille 2017 ja 2018 oletetaan 2,5 prosentin nousu, mikä vastaa vuoden 2017 kolmen ensimmäisen neljänneksen nousuvauhtia.

Tulokset voidaan esittää esim. laskelmalla asumistuen osuus vuokrasta eri vuosina ja eri päivärahatasoilla. Seuraavassa kuviossa 19 on esitetty kolme tapausta: peruspäivärahaa saava työtön, työtön, jonka ansiosidonnainen päiväraha perustuu 1000 euron palkkaan, sekä työtön, jonka päiväraha perustuu vastaavasti alun perin 2000 euron palkkaan. Näissä tapauksissa päiväraha on vuonna 2017 696,60 euroa (perusturva), 840,55 euroa (1000 euron palkka lähtökohtana) ja 1297,98 euroa (2000 euron palkka lähtökohtana) kuukaudessa.

Kuvasta nähdään, että perusturvatapauksessa asumistuki korvasi aluksi 80 prosenttia vuokrasta, mikä on suurin mahdollinen osuus. Vuodesta 2015 lähtien osuus kuitenkin pienenee, jolloin se on lopputilanteessa enää noin 65 prosenttia vuokrasta. Kahdessa muussa tapauksessa kehitys on samantapainen, mutta asumistuen suhteellinen osuus jopa hieman kasvaa vuoteen 2015 asti alentuakseen sen jälkeen merkittävästi.

Jos kyse ei ole etuustulosta, vaan työtulosta, kehitys voi olla paljon suotuisampi vuodesta 2015 lähtien, sillä syyskuussa 2015 asumistuessa otettiin käyttöön 300 euron ns. suojaosuus (ansiotulo-vähennys) työtuloille.

Kuten edellä todettiin, toimeentulotuen keskeisiin perusteisiin ei ole tällä kaudella tehty leikkauksia ja toimeentulotuen perusosaa on tarkistettu vuosittain kuluttajahintaindeksin muutoksia vastaavasti, käytännössä siten, kuin kansaneläkeindeksi normaalisti määräytyisi. Kun toisaalta perusetuuksia ja etenkin työttömyysturvaa ja lapsiperheiden etuuksia on leikattu, on odotettavissa, että riippuvuus toimeentulotuesta kasvaa monissa tapauksissa. Esimerkiksi voidaan ottaa edellisten esimerkkien työtön, jonka asumiskustannukset ja asumistuki määräytyvät samalla tavalla kuin edellä. Taulukossa 3 on esitetty tällaisen työttömän laskennallinen toimeentulotuki, kun oletetaan, että toimeentulotuessa otetaan huomioon todellinen vuokra asumismenona.

TAULUKKO 3. Työttömän laskennallinen toimeentulotuki vuosina 2012–2018 päivärahan eri tasoilla (asumiskustannukset ja asumistuki huomioitu yllä mainitun esimerkin mukaisesti).

Alkup. palkka v. 2012	Päiväraha v. 2018	Toimeentulotuki, €/kk						
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0	696,60 €	0	0	0	26,57 €	32,78 €	61,61 €	77,48 €
100	696,60 €	0	0	0	26,57 €	32,78 €	61,61 €	77,48 €
200	696,60 €	0	0	0	26,57 €	32,78 €	61,61 €	77,48 €
300	696,60 €	0	0	0	26,57 €	32,78 €	61,61 €	77,48 €
400	696,60 €	0	0	0	26,57 €	32,78 €	61,61 €	77,48 €
500	696,60 €	0	0	0	26,57 €	32,78 €	61,61 €	77,48 €
600	696,60 €	0	0	0	26,57 €	32,78 €	61,61 €	77,48 €
700	696,60 €	0	0	0	26,57 €	32,78 €	61,61 €	77,48 €
800	743,62 €	0	0	0	13,30 €	12,29 €	35,22 €	51,46 €
900	801,41 €	0	0	0	0	0	19,16 €	32,31 €
1000	847,89 €	0	0	0	0	0	0	12,78 €
1100	894,37 €	0	0	0	0	0	0	0

Nähdään, että ennen vuotta 2015 tällaisissa tapauksissa ei syntynyt oikeutta toimeentulotukeen. Sen jälkeen oikeus toimeentulotukeen on syntynyt pienillä päivärahatasoilla ja toimeentulotuen määrä on kasvanut alkujaan noin 27 eurosta yli 77 euroon kuukaudessa. Todellinen toimeentulotuen tarve tai oikeus siihen voi olla monissa tapauksissa suurempi, koska toimeentulotuessa otetaan huomioon myös muita asumiskustannuksia kuin vuokra, esim. sähkölaskut, ja koska esimerkiksi todellinen verotus voi olla koko maan laskennallista keskiarvoa ankarampaa.

Esimerkkihenkilön käytettävissä oleva tulo ylitti vuonna 2012 melko täpärästi toimeentulotuen perusosan. Vuokran jälkeen nettopäivärahasta ja asumistuesta jäi käteen 483,61 euroa. Toimeentulotuen perusosa yksin asuvalle oli samana vuonna 461,05 euroa kuukaudessa. Ero oli vain 22,56 euroa. Vuonna 2018 vastaava laskelma on 77,48 euroa miinuksella. Kehitystä voidaan selittää erityisesti vuokrien kohoamisella, mitä asumistuessa ei ole otettu huomioon varsinkaan vuosina 2016–2018. Lisäksi asumistuen perusteita on eräiltä osin kiristettykin vuoden 2015 jälkeen, mm. kolmannessa kuntaryhmässä sekä muuttamalla perusomavastuukaavaa.

2 Simulointilaskelmia tuloerojen kehityksestä

Seuraavaksi lainsäädännön muutoksia vuosina 2012–2018 arvioidaan simulointilaskelmien avulla. Laskelmat on tehty SISU-mallilla seuraavilla periaatteilla.

Perusaineistona on vuoden 2015 laaja simulointiaineisto, joka käsittää yli 800 000 yksilöä. Laskelmat tehdään vuoden 2015 indeksitasossa kuluttajahintaindeksillä korjattuna. Laskelmilla pyritään kuvaamaan lainsäädännön reaalisia muutoksia. Se merkitsee vuotta 2015 aikaisempien euromäärien korottamista ja sitä myöhempien euromäärien lievää alentamista lainsäädäntökaavoja sovellettaessa.

Tuloksina tarkastellaan keskeisiä koko väestön tulosummia ja erityisesti tulonjakoa kuvaavia indikaattoreita.

Simuloinnissa ei oleoitu ottaa huomioon kaikkia lainsäädännön muutoksia. Työttömyysturvan ns. aktiivimallia, joka merkitsee työttömyysturvan alentamista, jos työtön ei ole lain vaatimalla tavalla ”aktiivinen”, ei ole mallinnettu. Käytännössä sen mallintaminen etukäteen on lähes mahdotonta, sillä on hyvin vaikea arvioida, kuinka laajasti uuden lain toteuttaminen alentaa työttömyyspäivärahoja tai miten laajasti työttömyysturva korvautuu palkkatuloilla.

Lainsäädäntömuutosten merkityksen arvioimiseksi on tehty myös ”kontrafaktuaalinen” simulointi, jossa vuoteen 2018 sovelletaan pääosin vuoden 2012 lainsäädäntöä, kuitenkin siten, että kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia on korotettu normaalin indeksikehityksen mukaisesti 6,7 prosenttia. Samalla keskeisiin euromääräisiin veroperusteisiin, esim. valtion tuloveroasteikon tulorajoihin, on tehty vastaavanlainen korotus. Tässä laskelmassa yleinen asumistuki on kuitenkin vuoden 2015 lain mukainen ja sen mukaiset indeksitarkistukset sisältävä. Yleistä asumistukea sovelletaan opiskelijoihin myös tässä simuloinnissa.

2.1 Simulointilaskelmien tuloksia

Seuraavassa taulukossa 4 on esitetty keskeisiä tuloksia simulointilaskelmista. Viimeinen sarake, jonka otsakkeena on 2018C, viittaa mainittuun kontrafaktuaaliseen simulointiin.

On huomattava, että kyse on suhteellisia tuloeroja kuvaavista indikaattoreista. Esimerkiksi köyhyysindikaattorin pieneneminen tai suurentuminen ei välttämättä merkitse sitä, että vuoteen 2012 verrattuna tietyn väestöryhmän absoluuttinen tulotaso olisi kohentunut tai vastaavasti alentunut. Etenkin köyhyysastelukuihin vaikuttaa mediaanitulon muutos: mediaanitulon alentuminen voi vähentää köyhien suhteellista osuutta, kun taas sen kohoaminen voi vaikuttaa toiseen suuntaan.

TAULUKKO 4. Simulointilaskelmia tuloeroja kuvaavista indikaattoreista vuosille 2012–2018.

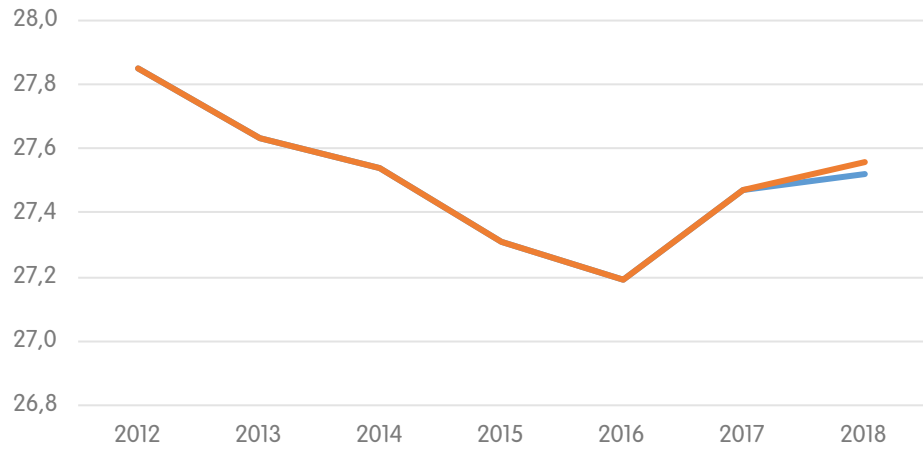
Simulointilaskelmien tuloksia; indikaattoreita								
Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2018C
Gini-kerroin	27,85	27,63	27,54	27,31	27,19	27,47	27,56	27,52
Köyhyysaste	14,34	13,88	13,83	13,24	13,15	13,54	13,64	13,36
Lapsiköyhyys	13,39	12,83	12,83	12,25	12,13	12,53	12,76	12,25
Vanhusköyhyys	13,01	12,38	12,37	11,83	12,14	12,81	12,79	12,54
Köyhyys, työlliset	4,00	3,90	3,86	3,51	3,33	3,38	3,43	3,41
Köyhyys, ei-työlliset	36,49	35,61	35,44	34,33	34,04	34,78	35,00	34,40
Köyhyys, miehet	14,43	14,02	13,96	13,41	13,29	13,67	13,77	13,50
Köyhyys, naiset	14,26	13,75	13,70	13,07	13,01	13,41	13,52	13,22
Tulokymmenysten tulo-osuus								
1	3,92	3,98	3,97	4,00	4,01	3,93	3,92	3,98
2	5,36	5,40	5,42	5,48	5,50	5,45	5,44	5,45
3	6,36	6,39	6,41	6,46	6,49	6,44	6,42	6,43
4	7,36	7,38	7,39	7,42	7,43	7,40	7,38	7,38
5	8,34	8,34	8,36	8,36	8,37	8,35	8,35	8,33
6	9,33	9,32	9,34	9,33	9,34	9,34	9,34	9,31
7	10,43	10,42	10,42	10,41	10,42	10,43	10,44	10,40
8	11,79	11,77	11,78	11,76	11,76	11,79	11,80	11,76
9	13,84	13,81	13,80	13,78	13,78	13,82	13,84	13,79
10	23,29	23,21	23,13	23,03	22,94	23,03	23,08	23,16
Suhde ylin/alin 20 %	4	3,95	3,93	3,88	3,86	3,93	3,94	3,92
Suhde ylin/alin 10 %	5,94	5,83	5,83	5,76	5,72	5,86	5,89	5,82
Mediaanitulo, €/kk	23 732	23 638	23 603	23 645	23 714	23 767	23 712	23 842

Kuviot 20–25 antavat havainnollisemman kuvan eri indikaattorien kehityksestä. Kuvioissa on vuoden 2018 kontrafaktuaalinen simulointi (2018C) erotettu muista kuvaajista sinisellä viivalla, joka erkanee varsinaista simulointilaskelmaa esittävästä kuvaajasta.

Yleiskuva on, että vuodesta 2012 vuoteen 2016 suhteelliset tuloerot yleensä ottaen pienentyivät. Kaikki kuvatut indikaattorit kehittivät tänä aikana myönteisempään suuntaan, jos tavoitteeksi katsotaan eriarvoisuuden vähentyminen. Sen sijaan vuodesta 2016 vuoteen 2018 kaikki indikaattorit kehittivät tuloerojen kasvua merkitsevään suuntaan.

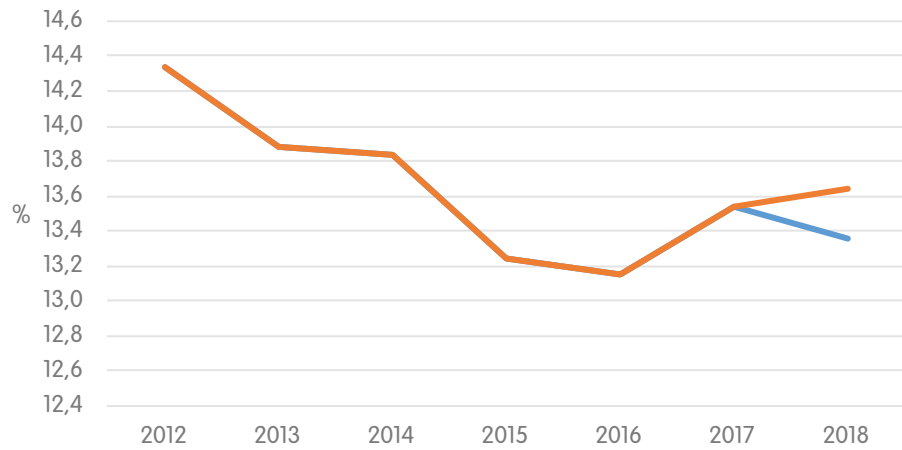
Jos vuonna 2018 toteutuisi kontrafaktuaalisen simuloinnin mukainen lainsäädäntö (eli vuoden 2012 lainsäädäntö pääosin inflaatiokorjattuna) kaikki tulonjakoindeksit muuttuisivat vuoden 2018 todelliseen lainsäädäntöön verrattuna samaan suuntaan, nimittäin eriarvoisuuden vähenemisen suuntaan. Se ei kuitenkaan palauttaisi indikaattoreita vuoden 2016 lainsäädännön tasolle, mutta tulonjako olisi joka tapauksessa tasaisempaa kuin se oli mallilaskelman lähtötilanteessa 2012.

Gini-kerroin

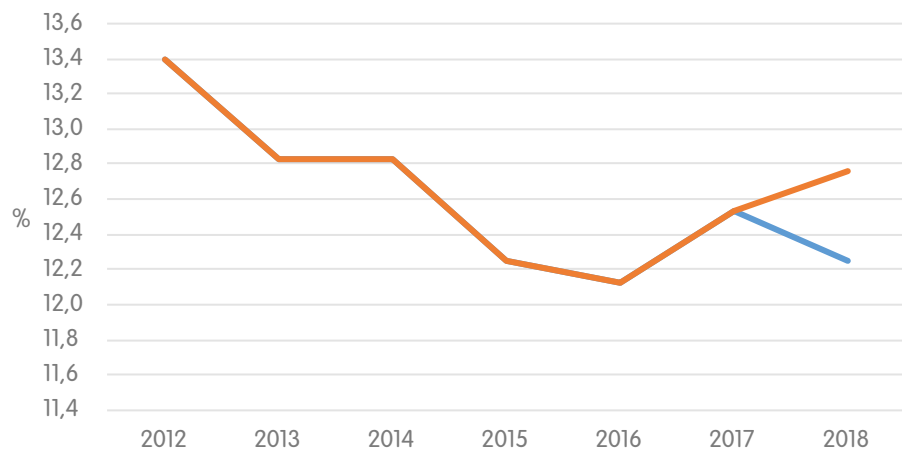
KUVIO 20.
Gini-kerroin
vuosina 2012–2018.

Köyhysaste

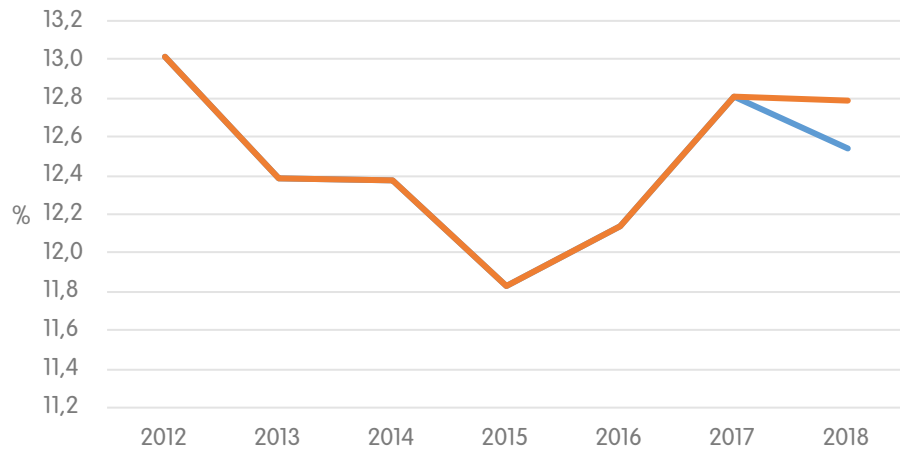
KUVIO 21.
Köyhysaste
vuosina 2012–2018.

Lapsiköhyys

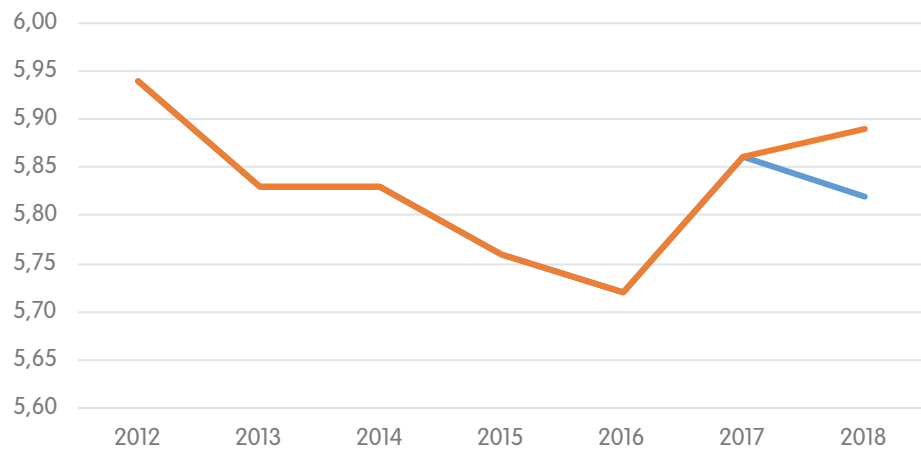
KUVIO 22.
Lapsiköhyys
vuosina 2012–2018.

Vanhusköyhyys

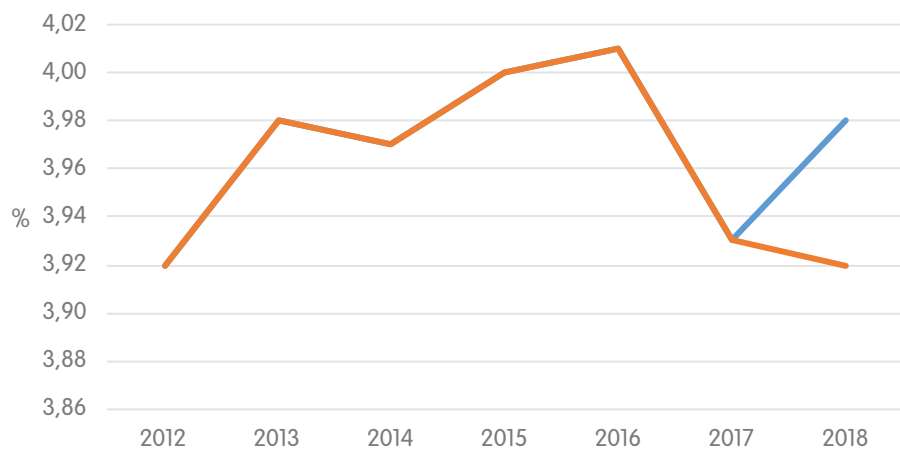
KUVIO 23.
Vanhusköyhyys
vuosina 2012–2018.

Suhde ylin/alin 10 %

KUVIO 24.
Ylimmän ja
alimman
tulokymmenyksen
suhde vuosina
2012–2018.

Alimman tulokymmenyksen osuus tuloista

KUVIO 25.
Alimman
tulokymmenyksen
osuus tuloista
vuosina
2012–2018.

Edellä kuvattiin lainsäädännön muutoksiin liittyviä suhteellisen tulonjaon muutoksia vuodesta 2012 vuoteen 2018. Näitä tietoja havainnollistetaan esittämällä joitakin tietoja lainsäädännön muutoksiin liittyvistä tulojen suhteellisista muutoksista samana ajanjaksona, kahteen jaksoon jaettuna, vuosille 2012–2015 ja vuosille 2015–2018.

Taulukossa 5 on esitetty muutokset tulokymmenyksittäin koko väestölle ja erikseen lapsiperheille. Taulukossa on ensin muutoksia koko kotitaloudelle ja lisäksi henkilöä kohden. Tuloluokat ovat vuoden 2015 alkuperäisen aineiston mukaisia tuloluokkia, joten simuloinnissa syntynyt tulonjaon muutos eri vuosille ei vaikuta niihin.

TAULUKKO 5. Käytettävissä olevien tulojen muutos eri tulokymmenyksissä vuosina 2012–2015 ja 2015–2018 kaikissa kotitalouksissa sekä lapsiperheissä.

KÄYTETTÄVISSÄ OLEVIEN TULOJEN MUUTOKSIA ERI TULOKYMMENYKSISSÄ

Muutos kaikissa kotitalouksissa

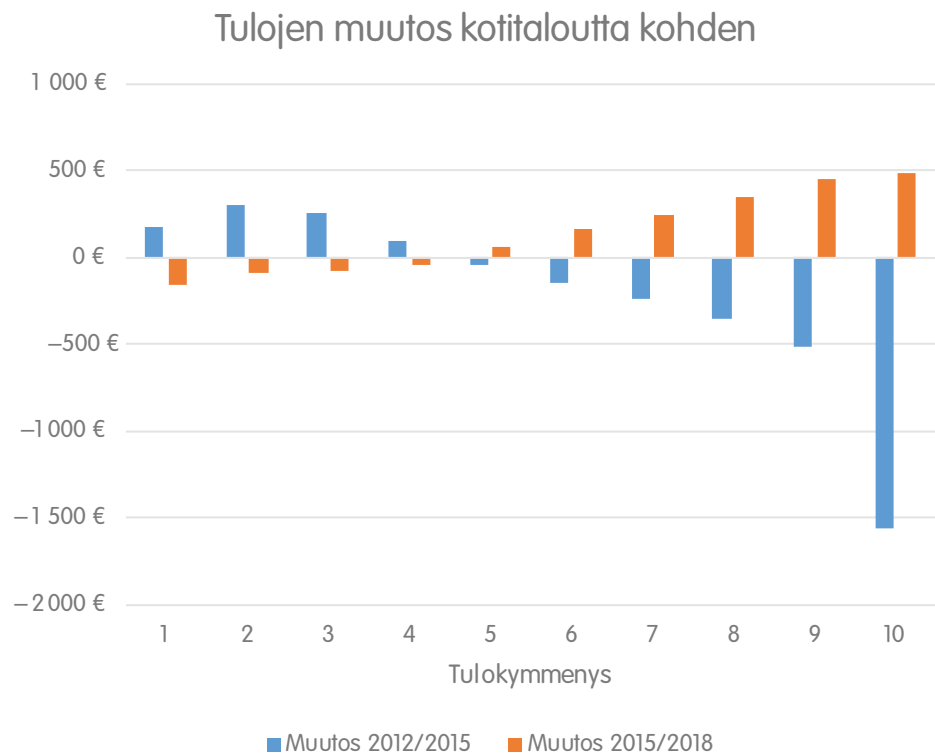
Tulokymmenys	Muutos kotitaloutta kohden, €/v		Muutos henkilöä kohden, €/v	
	Muutos 2012/2015	Muutos 2015/2018	Muutos 2012/2015	Muutos 2015/2018
1	182,80 €	-156,14 €	140,80 €	-119,62 €
2	308,09 €	-83,42 €	232,41 €	-51,51 €
3	262,02 €	-80,94 €	184,22 €	-48,76 €
4	98,77 €	-35,74 €	58,18 €	-16,66 €
5	-38,36 €	66,46 €	-22,80 €	48,75 €
6	-143,28 €	169,30 €	-71,74 €	102,21 €
7	-239,74 €	250,83 €	-114,85 €	138,61 €
8	-355,69 €	349,65 €	-167,88 €	179,70 €
9	-516,16 €	455,65 €	-243,21 €	229,09 €
10	-1 560,22 €	491,08 €	-774,79 €	245,19 €
Keskimäärin	-151,09 €	113,04 €	-49,78 €	53,39 €

Muutos lapsiperheissä

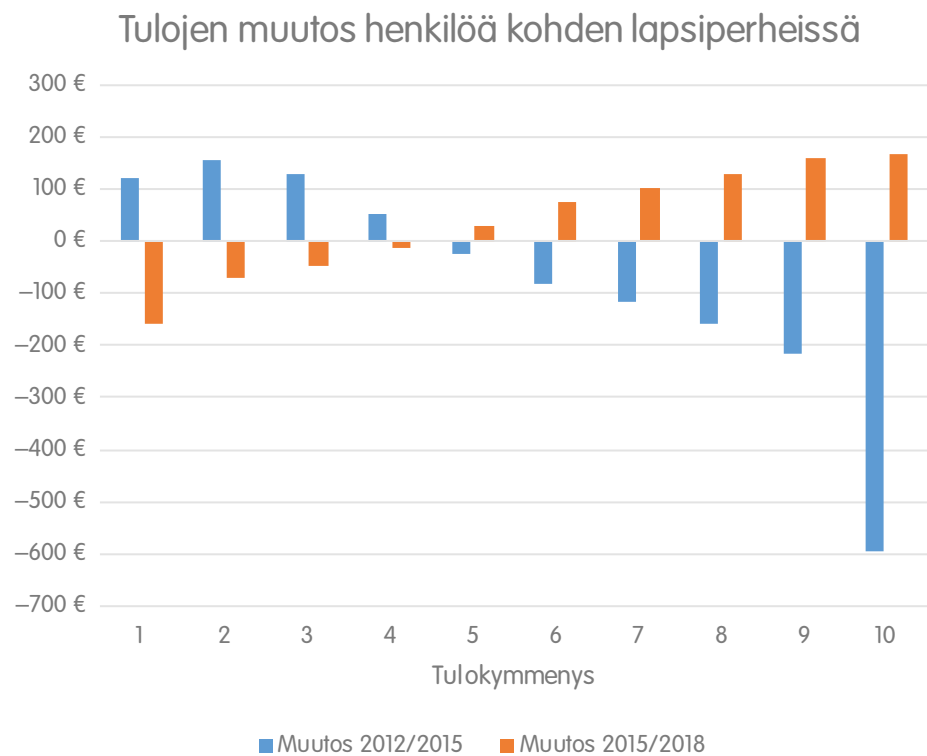
Tulokymmenys	Muutos kotitaloutta kohden, €/v		Muutos henkilöä kohden, €/v	
	Muutos 2012/2015	Muutos 2015/2018	Muutos 2012/2015	Muutos 2015/2018
1	238,64 €	-261,01 €	120,20 €	-158,23 €
2	356,90 €	-150,77 €	157,01 €	-71,51 €
3	274,68 €	-74,84 €	128,86 €	-48,42 €
4	77,97 €	11,46 €	53,62 €	-14,06 €
5	-137,32 €	128,79 €	-23,22 €	30,08 €
6	-304,53 €	257,17 €	-79,84 €	74,87 €
7	-421,46 €	331,14 €	-116,37 €	100,80 €
8	-549,99 €	420,57 €	-158,56 €	130,55 €
9	-735,97 €	515,15 €	-216,35 €	161,51 €
10	-1 959,32 €	529,79 €	-596,64 €	167,73 €
Keskimäärin	-264,07 €	147,56 €	-55,93 €	28,05 €

Seuraavin kuvioihin 26 ja 27 on koottu muutamia tietoja näistä taulukoista: muutokset kotitaloutta kohden eri tulokymmenyksissä sekä muutokset henkilöä kohden lapsiperheissä.

KUVIO 26.
Tulojen muutos kotitaloutta kohden eri tulokymmenyksissä vuosina 2012–2015 ja 2015–2018.

KUVIO 27.
Tulojen muutos henkilöä kohden lapsiperheissä eri tulokymmenyksissä vuosina 2012–2015 ja 2015–2018.

Nämä luvut ja kuviot antavat samansuuntaisen kuvan kuin laskelmat suhteellisten tuloerojen muutoksista. Ajanjaksolla 2012–2015 lainsäädännön muutokset olivat pienituloisia suosivia, vuosille 2015–2018 lainsäädännön muutosten simulointi taas pienituloisille kielteisen ja hyvätuloisille myönteisen kehityssuunnan. Pienituloisissa lapsiperheissä jälkimmäisen ajanjakson muutos on kielteisempi kuin väestölle keskimäärin. Alimmassa tulokymmenyksessä vuosien 2015–2018 negatiivinen muutos on suurempi kuin vuosien 2012–2015 positiivinen muutos.

Seuraavassa taulukossa 6 on esitetty yhteenveto simulointilaskelmien tuottamista rahavirroista koko väestön tasolla. Tässäkin näkyy ero ajanjaksojen 2012–2015 ja 2015–2018 välillä. Viimeksi mainitulla ajanjaksolla etuuksien leikkaukset vaikuttavat merkittävästi tuloksiin, mutta edellisellä jaksolla etuuskehitys oli vielä kokonaisuudessaan positiivinen. Kummallakin ajanjaksolla verotuksessa on tapahtunut siirtymää sosiaaliturvamaksuihin, mutta vuosina 2015–2018 siirtymä on kilpailukykyopimuksen vuoksi erittäin suuri. Sen lisäksi, että tuloverojen alennukset ovat kompensoineet sosiaaliturvamaksujen korotuksia, tuloveroja on alennettu yli 900 miljoonaa euroa. Liitetaulukossa 1 ja 2 on esitetty tarkempi erittely eri etuuksista ja verolajeista.

”Kontrafaktuaalisessa” vuoden 2018 vaihtoehdossa etuuksia maksettaisiin lähes 700 miljoonaa euroa enemmän, sosiaaliturvamaksuista poistuisi lähes 1,7 miljardia euroa, mutta muita veroja perittäisiin 1,5 miljardia euroa enemmän. Siten lainsäädännön pitäminen suurin piirtein samanlaisena kuin vuonna 2012 tekemällä kuitenkin etuuksiin ja veroperusteisiin inflaatiotarkistukset lisäisi tällaisen laskelman mukaan väestön tuloja yli 800 miljoonaa euroa.

TAULUKKO 6. Yhteenveto simulointilaskelmien tuottamista rahavirroista koko väestön tasolla 2012, 2015, 2018 ja 2018C (kontrafaktuaalinen vaihtoehto).

SIMULOIDUT ETUUDET JA VEROT KOKO VÄESTÖN TASOLLA, YHTEENVETO				
	milj. €			
Kokonaissumma	2012	2015	2018	2018C
Veronalaiset etuudet	9 318,6	9 677,9	9 150,8	9 488,0
Muut etuudet	3 810,7	4 011,9	3 950,9	4 282,6
Etuudet yhteensä	13 129,3	13 689,8	13 101,7	13 770,6
Sosiaaliturvamaksut	6 517,9	7 044,2	8 198,0	6 507,8
Muut verot	27 930,6	27 752,5	25 666,1	27 193,6
Verot yhteensä	34 448,6	34 796,7	33 864,1	33 701,4

Muutos				
	milj. €			
Etuudet ja verot	2012–2015	2015–2018	2012–2018	2018–2018C
Veronalaiset etuudet	359,3	–527,1	–167,8	337,2
Muut etuudet	201,1	–61,0	140,1	331,8
Etuudet yhteensä	560,5	–588,1	–27,6	668,9
Sosiaaliturvamaksut	526,3	1 153,8	1 680,1	–1 690,2
Muut verot	–178,1	–2 086,5	–2 264,6	1 527,6
Verot yhteensä	348,2	–932,6	–584,5	–162,6
Nettovaikutus väestön tuloihin	212,3	344,5	556,8	831,6

2.2 Simulointilaskelmien tulkintaa

On otettava huomioon, että simulointilaskelmilla pyritään tavoittamaan vain lainsäädännön muutosten vaikutukset kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin. Esimerkiksi työttömyyden muutokset tai palkkojen muutokset eivät vaikuta tuloksiin. Laskelmat kuvaavat periaatteessa reaalityulojen muutoksia vuoden 2015 hintatasossa: lainsäädännön euromäärät on muutettu kulluttajahintaindeksillä vuoden 2015 tasoon.

Esimerkkilaskelmien antama kuva ja simulointilaskelmien antama kuva voivat olla joiltakin osin ristiriidassa. Vero- ja sosiaalipoliittisten muutosten vaikutukset ovat kuitenkin olleet monen suuntaisia ja osin ristiriitaisia. Vaikka vuosina 2013–2015 jo tehtiin eräitä leikkauksia kuten vuoden 2015 indeksileikkaus ja lapsilisien leikkaus, samaan aikaan toteutettiin myös etuuksia suurentavia muutoksia. Esimerkiksi työttömyysturvan 300 euron suojaosan käyttöönotto vuonna 2014 lisäsi työttömyysturvamenoja. Yleisen asumistuen uudistus vuonna 2015 yleensä ottaen lisäsi asumistukea ja etenkin siinä käyttöön otettu työtulojen suojaosa oli merkittävä. Verotuksen muutokset vuosina 2013–2015 olivat joiltakin osin tuloeroja tasoittavia: suurten pääomatulojen verotus kiristyi, otettiin käyttöön suurten eläketulojen lisävero, valtion tuloveroasteikon ylintä prosenttia korotettiin ym. Verotuksen lapsivähennys kompensoi lapsilisien leikkausta pienituloisille lapsiperheille.

Muutokset vuodesta 2015 ja etenkin vuodesta 2016 eteenpäin näyttävät olevan enemmän yhdensuuntaisia. Sosiaaliturvan leikkaukset kohdistuvat selvemmin pienituloisiin kuin edeltävällä kaudella. Tuloverotuksessa on otettu askelia toiseen suuntaan kuin edellisellä kaudella: esimerkiksi ylintä tuloveroprosenttia on alennettu 0,5 prosenttiyksikköä. Vuonna 2017 käyttöön otettu yrittäjävähennys suosii hyvätuloisia. Suurten eläketulojen lisäveroa on hieman alennettu. Lapsivähennys ei jatku enää vuoteen 2018.

Suhteellisten tuloerojen vuosittaiset muutokset eivät ole kummallakaan ajanjaksolla olleet tai niiden ei ennusteta olevan kovin suuria prosenttiyksikköinä mitaten. Se johtuu osittain inflaation vaihteesta, jolloin esimerkiksi indeksijäädytysten vaikutus ei ole kovin voimakas. Kun muutos tapahtuu useampana vuonna peräkkäin, kumuloitua kokonaismuutos voi kuitenkin kasvaa suureksi. Toisaalta on muistettava, että pienituloisessa perheessä jo muutaman kymmenen euron muutos kuukausituloissa voi vaikuttaa tuntuvasti toimeentuloon.

Pienituloisimpia väestöryhmiä suojaa toimeentulotuki, johon suoranaisia leikkauksia ei ole tehty tarkastelujaksolla. Tämän sinänsä positiivisen asian negatiivisena puolena on lisääntyvä riippuvuus toimeentulotuesta. Se käy ilmi mm. toimeentulotukea koskevasta esimerkkilaskelmista. Simulointilaskelmat eivät tuo tätä puolta kovin hyvin esille. Se voi johtua siitä, että toimeentulotuen simulointi on melko kaavamaista, jonka vuoksi toimeentulotuen simulointilaskelmat eivät kovin hyvin heijasta todellisuudessa tapahtuvaa kehitystä.

Muutenkin on otettava huomioon, että simulointilaskelmissa ei voida ottaa huomioon kaikkia etuuksiin ja verotukseen vaikuttavia tekijöitä. Tulokset ovat laskennallisia ja joiltakin osin lähinnä suuntaa antavia.

3 Hypoteettisia veroreformeja

Perusturvan ongelmat liittyvät osittain muiden sosiaaliturvaetuuksien kuin eläkkeiden suhteellisen ankaraan verotukseen. Pienten työttömyyspäivärahojen, sairausvakuutuksen päivärahojen, lasten kotihoidon tuen ja muiden vastaavien etuuksien verotus on ankarampaa kuin saman suuruisen palkkatulojen verotus. Tämä vaikuttaa toimeentulotuen tarpeeseen melko paljon.

Eläketulot ovat veroista vapaita käytännössä noin 11 000 euron vuosituloon saakka, mutta pelkkää etuustuloa saavien verotus alkaa noin 3 100 eurosta, mikä on kunnallisverotuksen perusvähennyksen täysi määrä vuonna 2018.

Pienituloisten kansalaisten verotusta voitaisiin yleisesti keventää kunnallisverotuksen perusvähennystä korottamalla. Tällainen muutos ei kuitenkaan kohdistuisi pelkästään sosiaalietuuksien saajiin vaan myös varsin laajasti eläkeläisiin ja pienten palkkatulojen saajiin.

Jos verotuksen kevennys haluttaisiin kohdentaa erityisesti sosiaalietuuksien saajiin, tarjolla on esimerkiksi seuraavia vaihtoehtoja:

- kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen myöntäminen myös etuustuloista (reformi 1);
- kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen myöntäminen myös etuustuloista (reformi 2).

Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys vaikuttaa nykyisin työtulojen verotukseen, jos työtuloja on vähintään 2 500 euroa vuodessa. Vähennyksen enimmäismäärä on 3 570 euroa tuloista. Täyden vähennyksen saa vuonna 2018 työtuloista, jotka ovat 11 400 ja 14 000 euron välillä vuodessa. Sen jälkeen vähennys pienenee melko hitaasti ja lähestyy nollaa vasta yli 90 000 euron vuosituloissa.

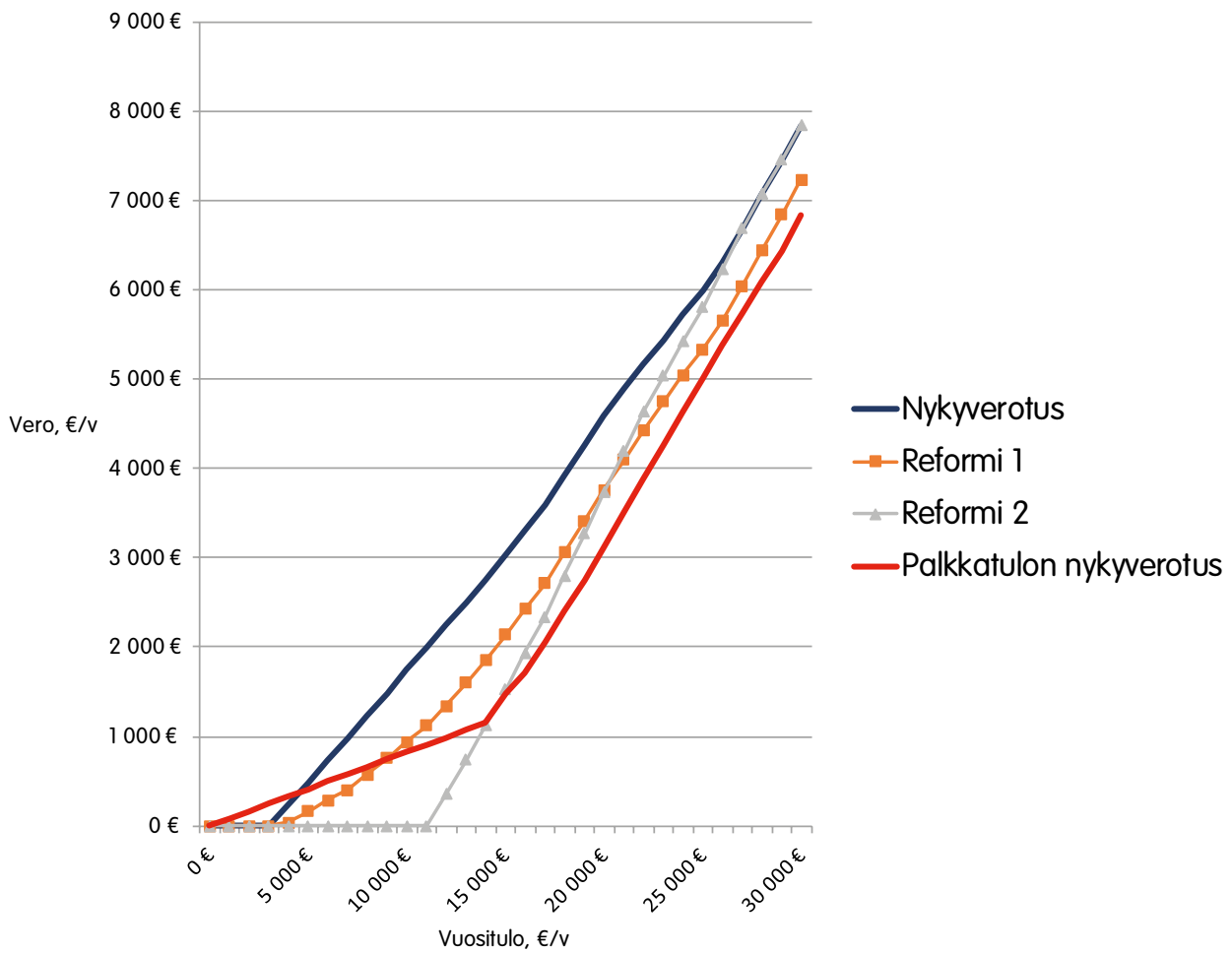
Kunnallisverotuksen eläketulovähennys varmistaa yhdessä kunnallisverotuksen perusvähennyksen kanssa, että alle 11 000 euron vuotuisesta eläketulosta ei tarvitse maksaa veroa silloin kuin muita tuloja ei ole. Vähennyksen vaikutus tuntuu vielä yli 25 000 euron vuosituloissa. Jos vähennys koskisi muitakin tuloja kuin eläketuloja, sen nimeä pitäisi tietenkin muuttaa.

Kuviossa 28 on verrattu etuustulon nykyistä verotusta vuositulotasolla 0–30 000 nykyiseen palkkaverotukseen sekä edellä mainittujen reformien mukaisiin ratkaisuihin. Esimerkkilaskelmassa oletetaan, että henkilö saa vain yhden tyyppistä tuloa ja että kunnallisverotus lasketaan keskimääräisen veroprosentin mukaan.

Taulukossa 7 on esitetty yhteenveto näistä laskelmista. Kuvassa ja taulukossa reformi 1 viittaa kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen käytön laajentamiseen ja reformi 2 eläketulovähennyksen käytön laajentamiseen, kuten edellä määriteltiin.

Kumpikin hypoteettinen veroreformi on tuloeroja tasoittava ja vähentäisi toimeentulotuen menoja sekä riippuvuutta toimeentulotuesta. Reformi 1 maksaisi noin 200 miljoonaa euroa ja reformi 2 noin 460 miljoonaa euroa (kun laskelma tehdään vuoden 2015 hintatasoon muunnetuilla parametreilla).

Etuustulon verotus

KUVIO 28. Etuustulon nykyinen verotus verrattuna nykyiseen palkkaverotukseen sekä reformien mukaisiin ratkaisuihin vuositulo-asteilla 0–30 000 euroa. Reformi 1 viittaa kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen käytön laajentamiseen ja reformi 2 eläketulovähennyksen käytön laajentamiseen.

TAULUKKO 7. Veroreformien vaikutus tuloeroja kuvaaviin indikaattoreihin, etuus- ja verosummiin sekä toimeentulotuen saajien määrään. Reformi 1 viittaa kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen käytön laajentamiseen ja reformi 2 eläketulovähennyksen käytön laajentamiseen.

TULONJAKOINDIKAATTOREITA

Indikaattori	Indikaattorit			Muutos verrattuna vuoden 2018 lainsäädäntöön	
	Vuoden 2018 lait	Reformi 1	Reformi 2	Reformi 1	Reformi 2
Gini-kerroin	27,56	27,48	27,29	-0,08	-0,27
Köyhyysaste	13,64	13,49	13,14	-0,15	-0,50
Lapsiköyhyys	12,76	12,48	11,88	-0,28	-0,88
Vanhusköyhyys	12,79	13,09	13,10	0,30	0,31
Köyhyys, työlliset	3,43	3,37	3,23	-0,06	-0,20
Köyhyys, ei-työlliset	35,00	34,35	33,45	-0,65	-1,55
Köyhyys, miehet	13,77	13,58	13,20	-0,19	-0,57
Köyhyys, naiset	13,52	13,41	13,08	-0,11	-0,44
Tulokymmenysten tulo-osuus					
1	3,92	3,95	3,98	0,03	0,06
2	5,44	5,45	5,49	0,01	0,05
3	6,42	6,43	6,47	0,01	0,05
4	7,38	7,39	7,41	0,01	0,03
5	8,35	8,35	8,36	0,00	0,01
6	9,34	9,34	9,33	0,00	-0,01
7	10,44	10,43	10,42	-0,01	-0,02
8	11,80	11,79	11,77	-0,01	-0,03
9	13,84	13,83	13,79	-0,01	-0,05
10	23,08	23,06	22,98	-0,02	-0,10
Suhde ylin/alin 20 %	3,94	3,92	3,88	-0,02	-0,06
Suhde ylin/alin 10 %	5,89	5,84	5,77	-0,05	-0,12
Mediaanitulo, €/kk	23 712	23 729	23 837	17,00	125,00

ETUUS- JA VEROSUMMIA, MILJ. €, JA TOIMEENTULOTUEN SAAJAT (KOTITALOUKSIA)

Tulo- tai verolaji	Milj. €			Muutos verrattuna vuoden 2018 lainsäädäntöön	
	Vuoden 2018 lait	Reformi 1	Reformi 2	Reformi 1	Reformi 2
Kunnallisvero	17 374	17 120	16 827	-253	-546
Kirkollisvero	849	838	825	-11	-24
Sairaanhoidotmaksu	403	385	373	-18	-30
Valtion tulovero	4 816	4 816	4 813	-1	-3
Toimeentulotuki	931	864	817	-67	-114
Käytettävissä oleva rahatulo	104 657	104 862	105 123	205	465
Verot	34 319	34 036	33 715	-283	-604
Toimeentulotuen saajat	237 636	215 705	195 673	-21 931	-41 963

LIITETAULUKKO 1. Tulo- ja veroerien kokonaissummia väestölle.

Vuosi	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2018C
Sairausvakuutuksen päivärahat	1 405,8	1 403,5	1 400,9	1 372,5	1 354,0	1 353,1	1 397,5
Työttömyysturva	4 857,5	4 939,7	4 906,4	4 867,1	4 692,6	4 653,7	4 805,1
Lasten kotihoidon tuki	354,3	364,3	366,7	363,9	357,2	352,1	362,6
Kansaneläkkeet ym.	2 468,7	2 445,9	2 479,2	2 475,0	2 386,5	2 346,6	2 411,0
Vammaistuet ym.	596,4	593,7	597,5	583,4	573,3	575,1	578,1
Asumislisä	261,5	260,8	261,5	260,8	0,0	0,0	0,0
Opintoraha	513,7	510,7	524,7	531,8	445,8	445,4	511,9
Eläke- ja työt.vak.maksut	4 631,2	4 888,2	5 116,3	5 496,3	6 180,3	6 560,3	4 631,2
Sair.vak. päivärahamaksu	627,7	712,5	661,6	695,6	1 274,0	1 234,7	695,6
Kunnallisvero	18 796,6	18 727,2	18 478,5	18 177,8	17 505,1	17 373,7	18 036,8
Kirkollisvero	917,3	914,0	900,9	886,6	853,5	849,2	910,4
Sairaanhoidomaksu	1 270,0	1 284,2	1 266,3	1 225,0	379,4	402,9	1 181,0
Valtion tulovero	6 038,1	5 948,4	5 781,6	5 487,5	5 008,8	4 816,4	5 711,5
Pääomatulon vero	2 422,7	2 545,3	2 591,5	2 633,3	2 612,6	2 626,8	2 535,0
Yleisradiovero	490,6	494,6	495,8	472,6	466,7	455,0	457,5
Lapsilisät ym.	1 725,5	1 709,7	1 601,4	1 595,1	1 570,4	1 562,1	1 759,8
Eläkkeensaajien asumistuki	471,0	484,5	495,9	489,4	486,4	484,0	491,6
Yleinen asumistuki	778,3	806,3	1 055,5	1 139,1	1 373,3	1 329,6	1 453,2
Toimeentulotuki	1 186,3	1 133,1	1 001,7	975,7	920,0	931,1	913,4
Käytettävissä oleva rahatulo	104 436,5	104 146,4	104 394,3	104 560,2	104 827,1	104 657,4	105 529,7
Asumistuet	1 510,7	1 551,6	1 813,0	1 889,4	1 859,7	1 813,6	1 944,8
Verot	35 194,3	35 514,3	35 292,5	35 074,6	34 280,4	34 319,1	34 158,9
Toimeentulotuen saajat	302 149	292 260	261 093	249 638	234 917	237 636	244 586

LIITETAULUKKO 2. Tulo- ja veroerien muutos edelliseen vuoteen verrattuna

Vuosi	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sairausvakuutuksen päivärahat	5,3	-2,3	-2,6	-28,4	-18,5	-1,0
Työttömyysturva	177,8	82,2	-33,3	-39,3	-174,5	-38,9
Lasten kotihoidon tuki	4,1	10,0	2,4	-2,8	-6,7	-5,1
Kansaneläkkeet ym.	102,6	-22,8	33,3	-4,2	-88,5	-39,9
Vammaistuet ym.	14,7	-2,7	3,8	-14,0	-10,1	1,8
Asumislisä	-1,0	-0,7	0,7	-0,7	-260,8	0,0
Opintoraha	-8,5	-3,0	14,0	7,0	-86,0	-0,4
Eläke- ja työt.vak.maksut	0,0	257,0	228,0	380,0	684,0	380,0
Sair.vak. päivärahamaksu	-67,9	84,8	-50,9	33,9	578,4	-39,2
Kunnallisvero	58,8	-69,5	-248,7	-300,7	-672,6	-131,5
Kirkollisvero	2,1	-3,4	-13,0	-14,4	-33,1	-4,2
Sairaanhoidomaksu	78,9	14,1	-17,9	-41,3	-845,6	23,5
Valtion tulovero	178,9	-89,7	-166,8	-294,1	-478,7	-192,4
Pääomatulon vero	4,3	122,6	46,2	41,8	-20,7	14,2
Yleisradiovero	490,6	4,0	1,2	-23,2	-5,9	-11,7
Lapsilisät ym.	-19,8	-15,7	-108,3	-6,4	-24,7	-8,3
Eläkkeensaajien asumistuki	5,7	13,5	11,4	-6,5	-3,1	-2,4
Yleinen asumistuki	22,2	28,0	249,3	83,6	234,2	-43,7
Toimeentulotuki	47,6	-53,2	-131,4	-26,0	-55,6	11,0
Käytettävissä oleva rahatulo	-392,9	-290,1	248,0	165,8	267,0	-169,7
Asumistuet	26,9	40,8	261,4	76,4	-29,7	-46,1
Verot	745,7	320,1	-221,8	-217,9	-794,2	38,7
Toimeentulotuen saajat	8 783	-9 889	-31 167	-11 455	-14 721	2 719

LIITETAULUKKO 3. Kansaneläkeindeksin ja keskeisten etuuksien kehitys

Vuosi	Kansaneläkeindeksi		(1) Työttömän peruspäiväraha		(2) Täysi kansaneläke		(3) Takuueläke		(4) Sairauspäiväraha, vähimm. määrä		(5) Lasten kotihoidon tuki	
	Hypoteettinen	Todellinen	Hypoteettinen	Todellinen	Hypoteettinen	Todellinen	Hypoteettinen	Todellinen	Hypoteettinen	Todellinen	Hypoteettinen	Todellinen
2012	1565,0	1565	674,24	674,24	608,63	608,63	713,73	713,73	574,00	574,00	502,70	502,70
2013	1609,0	1609	693,20	697,89	625,74	630,02	733,80	738,82	590,14	594,25	516,83	516,84
2014	1630,0	1630	702,24	702,19	633,91	633,91	743,37	743,38	597,84	598,00	523,58	523,58
2015	1648,0	1637	710,00	705,20	640,91	636,63	751,58	746,57	604,44	600,50	529,36	525,84
2016	1642,0	1631	707,41	702,62	638,58	634,30	748,85	766,85	602,24	598,25	527,43	523,91
2017	1650,0	1617	710,86	696,60	641,69	628,85	752,49	760,26	605,18	593,25	530,00	519,41
2018	1661,0	1617	715,60	696,60	645,96	628,85	757,51	775,27	609,21	616,00	533,54	519,41
2019	1684,3	1617	725,62	696,60	655,01	628,85	768,12	775,27	617,74	616,00	541,01	519,41

Vuosi	(6) Lapsilisä, 1. lapsi		(7) Lapsilisä, 1. lapsi, yksinhuoltaja		(8) Opintoraha		(9) Toimeentulotuen perusosa		(10) Hoitotuki, perustaso	
	Hypoteettinen	Todellinen	Hypoteettinen	Todellinen	Hypoteettinen	Todellinen	Hypoteettinen	Todellinen	Hypoteettinen	Todellinen
2012	104,19	104,19	152,74	152,74	298,00	298,00	461,05	461,05	59,73	59,73
2013	107,12	104,19	157,03	152,74	298,00	298,00	474,01	477,26	61,41	61,83
2014	108,52	104,19	159,08	152,74	299,62	299,62	480,20	480,22	62,21	62,21
2015	109,72	95,75	160,84	144,30	302,93	302,43	485,50	485,50	62,90	62,48
2016	109,32	95,75	160,26	144,30	301,83	303,19	483,73	485,50	62,67	62,25
2017	109,85	94,88	161,04	143,43	303,30	281,14	486,09	487,89	62,97	61,71
2018	110,58	94,88	162,11	148,18	305,32	250,28	489,33	491,21	63,39	70,52
2019	112,13	94,88	164,38	148,18	309,59	250,28	496,18	498,09	64,28	70,52

Selityksiä

Hypoteettinen vaihtoehto: kansaneläkeindeksiin ei olisi tehty leikkauksia ja etuuksia olisi tarkistettu vuosittain kansaneläkeindeksillä; vuodelle 2019 oletettu 1,4 prosentin korotus indeksiin

Todellinen kehitys: vahvistettujen lakien mukainen kehitys vuoteen 2018 asti; vuodelle 2019 oletettu indeksijäädetyksen jatkaminen hallituksen kehyspäätösten mukaisesti

- (1) Työttömän peruspäiväraha ja työmarkkinatuki; lapsikorotukset ja korotusosa kehittyneet samassa suhteessa
- (2) Yksin asuvan täysi kansaneläke; puolison kansaneläke kehittynyt samassa suhteessa
- (3) Takuueläke
- (4) Sairauspäivärahan vähimmäismäärä pätee ainakin 55 sairauspäivän jälkeen; vanhempainpäivärahojen vähimmäismäärä on samansuuruinen
- (5) Lasten kotihoidon tuki laskettu yksinhuoltajalle, jolla ei ole muita tuloja ja jolla on yksi tukeen oikeuttava lapsi
- (6) Lapsilisät ovat kehittyneet lapsiluvusta riippumatta samassa suhteessa kuin lapsilisä ensimmäisestä lapsesta
- (7) Ks. Kohta 6
- (8) Itsenäisesti asuva korkeakouluopiskelija; opinnot aloitettu ennen 1.8.2014; hypoteettisessa vaihtoehdossa indeksitarkistukset aloitettu vasta 2014
- (9) Toimeentulotuen perusosa yksin asuvalle; perusosa on muissakin tapauksissa kehittynyt samassa suhteessa, sillä vuoden 2012 jälkeen laki ei ole niiltä osin muuttunut
- (10) Vuoden 2018 korotus koskee vain perustasoa